Kutató

7+5047

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXIV. ÉVFOLYAM, 10. SZÁM — ÁRA: 1,40 FORINT — 1982. MÁJUS 27.

Totális, szakszerű, érdekekre alapozott reformot!

Bihari Mihályt, a Művelődési Minisztérium főosztályvezetőjét hívta meg képzéskorszerűsítési vitára az ipar kar pártalapszervezete. Egynéhány diák és jó néhány oktató hallgatta meg a reformmenedzselő előadást. Az arcokon érdeklődést, támogatást, döbbenetet, beleegyezést, ellenkezést vélt fölfedezni a tudósító, aki ezennel közreadja jegyzeteit, hogy a jelen nem levők is tájékozódhassanak.

A szükséges időben meg nem hozott döntések, a lemaradások miatt a felsőoktatás válságba került, amiből csak koncepciózus döntéseken alapuló radikális reform a kiút. A jelenlegi helyzetben elsősorban

politikai bátorságra van szükség:

szembe kell nézni a problémákkal és a hosszú időre szóló döntéseket sem lehet halogatni már, miközben szükséges elkerülni az eddigi zsákutcákat.

Vitaindítója során *Bihari Mihály* a magyar felsőoktatás általános társadalmi jellemzőit is elemezte: A *magyar felsőoktatás* deklaráltan *tömegképzés*, ám a *18—22 éves korosztálynak még egytizedét sem oktatja nappali tagozaton*, s ezzel *Európában az utolsó előtti helyre szorul.* (A megfelelő adat pl. Japánban 50 százalék, a SzU-ban 21 százalék). Az utóbbi 30 évben demokratizálódott a felsőoktatás belső tartalma, szemlélete, elkötelezettsége; az egyetemek a társadalmi mobilitás jelentős tényezői (illetve korábban méginkább azok voltak), *a 13 800 egyetemi oktató az ötszázezres magyar értelmiség jelentős csoportja, ugyanakkor belső intézményi szinten a döntéshozatalban, és más területeken nem következett be megfelelő demokratizálódás.* Az utóbbi időben jelentősen, *a kívánatosnál jobban megnőtt az esti, levelező képzés aránya a nappalihoz képest* (jelenleg 32 ezer levelező és 8 ezer estis hallgató van, s ez az összes hallgató kb. 40 százaléka). Jelentősen *megnőtt a főiskolai képzés aránya is:* míg 1937-ben 17 ezer egyetemista és kétezer főiskolás volt, addig *1981-ben 63 ezren tanultak egyetemen, és 30 ezren főiskolán.* Az elmúlt évtizedekben erősödtek a diplomások szakértelmiségi funkciói az általános értelmiségi funkciókkal szemben: 1938-ban az összes egyetemi hallgató 40 százaléka tanult jogot, *1981-ben a diákok harmada mérnökhallgató. Nálunk a műszaki jellegű felsőoktatás van túlsúlyban,* ez az állapot Nyugat-Európában már túlhaladott, *a társadalomtudományok jelentősen előretörtek.* További jellemző, hogy *az egyetemek* nálunk *visszaszorultak a tudományos kutatásban.* Bár az egyetemek foglalkoztatják a kutatók felét, az egyetemi oktatók írják a szakkönyvek majdnem kétharmadát, a szakcikkek felét; *a kutatási költségekből az egyetemek alig többet, mint egytized részt kapnak.* Még egy jellemző adat, hogy száz kutatót a felsőoktatási intézményekben 57 főnyi személyzet segít, az akadémiai kutatóintézetekben 90, az egyéb kutatóintézetekben pedig 140, s ehhez járul még *az egyetemek 10—15 évnyi műszerezettségi elmaradása. Az egyetemek* funkciói a nehézségekkel együtt is megsokszorozódtak, nemcsak a szakképzés a feladatuk, hanem emellett átrétegződési, mobilitási csatornák, *az értelmiségi képzés jelentős műhelyei,* a posztgraduális képzés központjai, a társadalmi innováció centrumai.

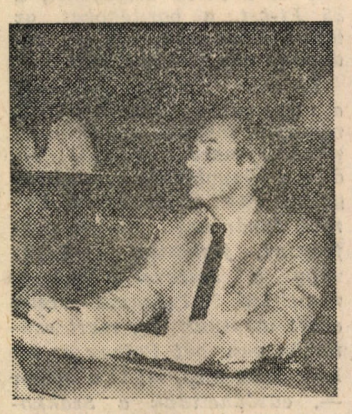

Az itt vázolt folyamatok miatt az utóbbi *harminc év* a nagy mennyiségi és minőségi változásokkal együtt is

válságfelhalmozó szakasza

volt *a magyar felsőoktatásnak. Funkcionáris alkalmazkodási késés, zavarok és alkalmazkodási képtelenség jelentkeztek; a felsőoktatás nem tudta megemészteni a tömegképzés iránti igényt, égető pénzhiány mutatkozott, a társadalmi irányítás tehetetlensége és az oktatási rendszer belső tehetetlensége kölcsönösen súlyosbították a helyzetet.*

Mind ez idáig autokratikusan érvényesült *az egyetemek diplomaosztó monopóliuma,* ez az eddig háborítatlan uralom túlértékelte az egyetemeket, amelyek kihasználták ezt a helyzetet és eddig *hatékonyan ellenálltak a sürgető külső behatásoknak.*

A felsőoktatás válsága annak sok szférájára kiterjedő. *Tarthatatlan a beiskolázási struktúra és a beiskolázás korcsoportos aránya. Legalább 15 százalékkal kellene emelni a felvételi keretszámokat* ahhoz, hogy valamelyest elmozduljunk a fejlettségünk indokolta irányba, s előreléphjünk az európai ranglista utolsó előtti helyéről. Sajnos, túlságosan is beláthatóak a következményei a felsőoktatást sújtó pénzhiánynak. Jelenleg *a nemzeti jövedelem 4,5—5,5 százalékát kapja a felsőoktatás* (ez az idén például 4,7 milliárd forint; vesd össze ELTE rekonstrukció 2,9 milliárd, Közgáz rekonstrukció 1,6 milliárd), miközben a *környező országok 8—10 százalékot „áldoznak" emberi beruházásra.* Elmaradásunk e téren legalábbis kettős; *a környező országok által régen meghaladott alacsony szint stabilizálódott,* s ha figyelembe vesszük, hogy a nemzeti jövedelem alig növekedése esetén, *a változatlan arányú részesedés a szinten tartáshoz sem elég, várható,* hogy évről évre növekszik a már így is súlyos elmaradás. *Politikai felelősséggel kellene felvállalni, hogy a felsőoktatásra fordított pénzeszközök 10—15 év alatt a jövő érdekében megduplázódjanak.*

Ha ez az elhatározás nem születik meg,

akkor az intenzív *fejlesztés majd minden célkitűzése az illúziók világába kényszerül,* ám ennek következményeivel számolni kell. *Valósággóc az egyetemek szervezeti, irányítási rendszere is,* amely eleme a makrotársadalomnak, s így maga is *túlcentralizált, felülről vezérelt, személyi függőségekre alapozott, izolált vertikumok halmaza, ugyanakkor túlzottan tagolt, a nagy szervezetekre koncentráló* stb.

Vannak a felsőoktatásnak szocializmus-specifikus rohadási pontjai is: érthetetlen például a *kibocsátott szakemberek alacsony hasznosítása,* tarthatatlan a végzősöknek pályázatokkal való megalázó ide-ida tologatása, és egyáltalán *a felsőoktatási folyamat és a rendszer funkcióinak tisztázása még várat magára.* Ide sorolhatók a *marxizmus-*

(Folytatás a 3. oldalon.)

Megnyílt

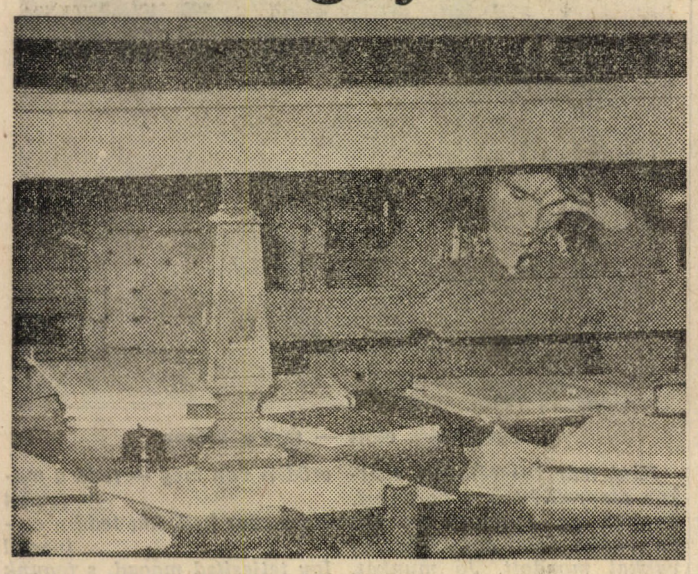

...az (ünnepi) könyvtárhetek szezonja...

A pg.-verseny győztese

Vigh István II. éves tervgazdasági szakos hallgató nyerte az idei évfolyam szintű politikai gazdaságtan tanulmányi versenyt a két szekció közül az egyikben. Dolgozatát a terv és piac témaköréből írta, de igyekezett ezt a témát nem a hagyományos utakon megközelíteni. Mivel ebben a szekcióban igen szoros mezőny alakult ki az opponensi pontszámok alapján, a szóbeli forduló nagy súllyal esett latba. Pista győzelméhez egészen bizonyosan hozzájárult — a dolgozatban leírtak egyéni mivoltán, újszerűségén túl —, hogy rendkívül élvezetesen, magabiztosan adta elő gondolatait.

— *Hogy érzed magad, mint győztes?*

— Tudod, mindenki, aki egy versenyen elindul, titkon reménykedik. Én is így voltam, s mivel éreztem, hogy „bévül vagyok" a témán, s emellett egy kis önálló szálat is sikerült belevinnem a dolgozatba, bíztam egy jobb helyezésben.

— *Miért éppen erről a problémáról írtál?*

— Engem elsősorban a szocializmus mai problematikája izgat. Magyarországon most kibontakozóban van a reformszellem, s ez felvet elméleti kérdéseket is. Az egyik ilyen kulcsprobléma a terv és a piac viszonya a szocializmusban, összeegyeztethetősége, avagy összeférhetetlensége.

— *Miben áll az „újításod" lényege?*

— Valamiféle „mezőelméleti közgazdaságtan" az, amiben én gondolkodom. Ennek lényege, hogy a valóságot a tudományok szerint mezőkre bontjuk, s a mezők közti kölcsönhatásokat, s a mezőkön belüli struktúraváltozásokat vizsgáljuk. Ilyen megközelítésben ez azonosságot mutat a lineáris algebra módszerével, s mindez a valóság folytonosabb szemléletét adja. Igyekeztem a közgazdaságtani kategóriákat más oldalról, elsősorban szociológiai és pszichológiai oldalról megnézni, s véleményem szerint egy sor kategóriának az említett diszciplinákban megvan a megfelelője. Egyébként erről csak a szóbelin beszéltem. A dolgozatban alapvetően azt feszegettem, hogy a valóság empirikus és logikai megközelítése között folytonos kapcsolat van. Ebbe az alapba ágyaztam bele a terv és piac kategóriáit.

— *Mely szerzők véleményeire támaszkodtál?*

— Elsősorban Szabó Kálmánra és Földes Károlyra. De igyekeztem minél jobban elszakadni az általuk leírtaktól. Hagytam, hogy a spontánul jött gondolataim kifussanak, s igyekeztem nem leragadni részkérdéseknél. Szabadjára engedtem a fantáziám: s ez sült ki belőle.

— *A szakkollégium tagja vagy, jelentett-e ez segítséget a dolgozat megírásához?*

— Erről a kérdésről több előadást is hallottam, s emellett egymás között is folytak viták. Elsősorban Zsolnai Laci, IV. éves pénzügyes volt az, akivel megbeszéltem a dolgozatomat, s segítsége feltétlenül hasznos volt.

— *További terveid?*

— „Természetesen" TDK... Igyekszem tovább gondolkodni ezekről a dolgokról, s valószínűleg három csomópont köré fogom sűríteni a mondandóm: elméleti, közgazdasági és reformoldalról igyekszem megközelíteni a problémát.

— *Köszönöm a beszélgetést.*

(S egy utolsó megjegyzés: a PG tanszék könyvtárában elolvashatók a dolgozatok.)

Májer Beáta

Ballagás

Az agrár tanszéken

**„Most, hogy végzős lettem
lassan el kell mennem.
Búcsút mondok nektek,
kiket itt szerettem.
Hogy is lennék boldog,
mikor véget értek
a boldog diákévek,
már múló emlékek."**

Szombaton délután a ballagók dala járta be a kihalt egyetemet. A bejáratnál báli belépőt és virágot árusító lányok kínálták portékájukat. De volt amit mindenki ingyen kapott: egy friss kiadványt a Bal! Bal! Bal! Lag! ó!-t tele humorral, állásajánlatokkal, visszaemlékezésekkel.

Csupa virág volt az egyetem. Pünkösdi rózsák, szegfűk, nefelejcsek feledtették, hogy a rozzant felállványozott alma mater átépítésre vár. Az aulában virágboltozat alatt a ballagókat várták azok az oktatók, akik eljöttek erre az alkalomra, a szülők, a hozzátartozók és barátok. Fent az emeleten ünneplőbe öltözött lányok, fiúk kart karba öltve, csoportosan járták be azokat a helyeket, ahol ifjúságuk talán legszebb évei teltek. Felkeresték a szaktanszékeket, búcsút venni oktatóiktól, mielőtt végleg szárnyra kelnek.

Az oktatók karonként mutatták be humoreszkjeiket. Köves Pál az iparkarról egy lidérces álmatlan éjszakán született képzéskorszerűsítési tervét adta elő. Riesz Miklós humoreszkjét Halász Géza és Gál Péter tolmácsolta az általános karról és Forgách Tibor a kereskedelmi kart képviselte a búcsúzóknak szóló humoros előadásával.

Hacsek és Sajó-jelenettel kezdődött a diákság produkciója, majd egy karikírozott egyetemi életkép következett a végzősök előadásában. De volt még díszoklevél-átadás, amellyel a búcsúzók néhány egyetemi oktatót tüntettek ki. Díszoklevelet kapott: Csizmadia Ernő „Jelenlegi legjobb rektorunk". Cs. Kovács Ferencet a szabályoknak megfelelően ütötték lovaggá, „A nagy korsórend lovagjá"-vá, ugyanis ő volt a szerzeményezője a ballagók korsójának. Díszoklevelet kapott Kollarik Amália „A kereskedelmi kar megtáncoltatója". Berend T. Iván „A választási T-tlenség megszüntetésének hálátlan címerét" kapta. Kitüntették Halmai

A belker. tanszék előtt

A zsibongón át, le a lépcsőn, dékánjaik, oktatóik vezették a csoportokat. Megilletődöttség látszott arcukon, boldog nevetés zsongta be az aulát.

Hát eljött az utolsó nap is, amit mint diákok de sokszor is kívántak szorongatott napjaik közepette. És most mégis milyen furcsa arra gondolni, hogy holnaptól kezdve számukra már nincs többé tancsoport, szeminárium, előadás, vizsga, egyetem.

Kezükben a virág mellett mázaskancsót szorongattak. Előttük az aulában két hordó csapraverésre várt, hogy kiigyák a búcsú borát. De előbb vidám műsort ígért a konferanszié.

Erzsébetet, „Minden közgazdásznak anyjá"-t. Kazár Péter „A gazdaságtalan ipar G mutatókkal ékesített súlyos keresztjét" kapta, Mátyás Antal „A haszontalan görbék csökkenő hasznosságának nagy mestere" lett és Halász Gézát a „Legdiákabb tanár" címmel tüntették ki.

Sajnos a műsor humoros része kissé hosszúra sikerült és próbára tette a ballagás legkitartóbb résztvevőit. Ez valószínűleg annak tudható be, hogy rövid idő alatt kellett az ötletet megvalósítani.

Komolyra fordítva a szót, a ballagók nevében B. Kiss Tamás mondott beszédet:

(Folytatás a 2. oldalon)

Rektori tanácsülés

A rektori tanács május 11-én megtárgyalta az 1982—83. évi tanév időbeosztását, a tanévkezdéssel kapcsolatos teendőket.

Az előterjesztett anyag alapján Szilvásy György, a KISZ-bizottság titkára hiányolta a tavaszi szünetet, pedig arra a táborok megtartása érdekében nagy szükség lenne.

Szuhay Miklós oktatási rektorhelyettes ezzel kapcsolatban jelezte, lehet, hogy rövidített lesz a félév és már áprilisban kénytelenek leszünk befejezni a tanítást a rekonstrukció miatt. Ez nem nagy öröm az oktatást illetően, hiszen idén is mi tartottuk a legrövidebb tanévet. Külön figyelmet igényel az a tény is, hogy egyetemünkön ősztől egységesen bevezetésre kerül a szabad szombat.

Kollarik Amália ker. kari dékán javasolta a problémák csökkentésére, hogy hozzuk előrébb az első félév kezdését.

Végleges döntés a felmerült ügyekben nem történt, mivel a rekonstrukció menetét nem ismerhetjük, a tavaszi szünetet illetően ez a határozat született, hogy a szünet április 1. és 6. között lesz, a tanítás tehát 6-án kezdődik.

Második napirendként az operatív tantervet tárgyalta meg a rektori tanács.

Csizmadia Ernő rektor elöljáróban néhány problémát jelzett ezzel kapcsolatban. — Nem sikerül órát csökenteni. Ennek érdekében beszélni kell a tanszékvezetőkkel; — Egyetlen olyan tárgyunk sincs, amelynél a diáknak alkalma lenne választani két előadó között. A választási lehetőség segítene teremgondunkon is, két kisebb teremben is elférne egy nagy előadó jelenlegi hallgatósága. — És végül javasolta a rektor az évközi munka alapján a jegymegajánlást általánosítani.

Az oktatási rektorhelyettes több kérdésben kérte a tanács állásfoglalását — a 120 alternatív tárgy élő avagy nem? 2—3 évre visszamenőleg meg kell vizsgálni, s ha nincs a tárgy iránt érdeklődés, egy-két évig ne hirdessék meg.

— Meggondolás tárgyává kell tenni, hogy a pg-szemináriumot illetően nem volna-e időszerű visszatérni a 2 órára, amit a hallgatók az ifjúsági parlamenten is felvetettek. A rekonstrukció miatt a második félévben erre mindenképpen sor kerül.

A rektori tanács a vita után úgy döntött a választhatóság kérdésében, hogy a kötelező alapozó tárgyak esetében nagy körültekintéssel alkalmazza. Csak amennyiben szükség van rá a rekonstrukció miatt kerül alkalmazásra a technikai meglodás. (Tv-lánc, mikrofon.) Helyette inkább a hallgatói létszám megosztásával, vagy az előadás duplázásával oldják meg a problémát.

Szó volt még arról, hogy vigyázni kell arra, hogy a külső óradíjasok száma ne növekedjen.

A rektori tanács harmadik napirendjeként a katonai gazdasági alternatív blokk bevezetésének előkészületeiről esett szó, valamint igény merült fel az egyetemmel szemben arra, hogy az arab világ szélesebb ismeretére nyújtson lehetőséget proszeminárium alternatív blokk, fakultatív arab nyelvtanulás keretében. Ez utóbbihoz az ELTE arab tanszéke nyújtana segítséget. Azonban egyelőre még tisztázatlan a minisztériummal az oktatás pénzügyi fedezete.

Palánkai Tibor tudományos rektorhelyettes bejelentette, hogy két bizottság felállítására kerül sor: A nemzetközi kapcsolatok bizottságára, melyhez hasonló más egyetemeken is működik és a vállalkozási bizottságra, amely a KK-bizottság helyébe lépne. Ez utóbbi feladata lenne megvizsgálni, hogy a kisvállalkozási rendszerekre milyen lehetőségek vannak az egyetemen.

Az egyebek között Szuhay elvtárs tájékoztatást kért az őszi mezőgazdasági munkák szervezéséről a dékánoktól. A szerződéskötések folyamatban vannak.

Ballagás

(Folytatás az 1. oldalról)

„Itt állunk egy fekete indexszel. Még néhány napig gyűjtjük az értékes autogramokat lelkes kisgyerekként — aztán nyugdíjig nézegetjük. Mit látunk benne?

Mennyi, mennyi tudománynyal megismerkedtünk! Pg, filozófia, elmélettörténet — élettel teltek meg az egykor misztikus szavak. Technológia, honvédelmi ismeretek, újra elsajátítottuk az orosz nyelv alapjait...

Letettünk 40-50 vizsgát — negyed óra alatt meg tudtak vizsgálni; 1-2-10-15 vizsgát többször is letettünk. Olvastunk hozzá 36 000 oldalt — és azonnal el is felejteni: nem kis teljesítmény!

Volt 3600 óránk — végigültünk talán 1600-at, meg is szólal(hat)tunk 100-on, az álom elnyomott — nemegyszer.

Lógtunk eleget, felhörpintettünk 1600 hektoliter sört a megszűnt Karzaton, a megszűnt Csarnokban,, a Wernesben, Izsákiban, Stopban, Podravkában, Pipában, Hídban, Ludasban, Nanában, Kinizsiben, Bakonyban — mégis mindenből, de mindenből legalább elégséges volt a tudásunk. Mindenhez, de mindenhez elég.

És mennyire, de mennyire sokszor voltunk jók, istenem! Csak nekem 20 alkalommal adták komoly emberek írásba is! Jók is voltunk persze, hoztuk az 1 Ft-os bélyegeket, a 25 Ft-ost, a borítékokat, az igazolásokat rendesen — indexünk mindezt igazolja!

A legdiákabb tanár

De mielőtt végleg belekerül a nagy végső LEZÁRATOTT, rögzítsük indexbe azt is: bennünk is maradt valami! Például a könyvtárból! Aztán hallgattuk Pach Zsiga bácsit, Berend tanár urat, Mátyás professzort, járhattuk a Széllvagy a Jeszenszky-kurzust, megéltünk 50 Polvaxot — csak azért mentünk be, mert csütörtök van, hát Polvax és ott kérdeztük meg, mi is a műsor —, edződhettünk a Szakkoleszben, vagy lelkes, jó tanároknál, tanulhattunk az „öregektől", akik még TDK-t is írtak, aztán a táborokban... Egyszóval gazdagodHATtunk, megvolt rá a LEHETŐSEG.

Talán maradt belőlünk is valami! Csináltunk, fiatalok, 3 folkfesztivált, KEN-t, TEK-et, Periszpókot, Közlönyt, Kultúrát, pantomimfesztivált, politológia kört, művészeti hetet, Közép-Európa Kört, nemzetközi dzsesszhétvégét és képzéskorszerűsítési koncepciót — és fásultunk — és lázongtunk — és alkottunk. Ilyenek voltunk.

Bízunk, hogy e gyámolító állványok alól majd kikecmeregve is sokszor lesz ELÉGSÉGES a tudásunk, bízunk, hogy élesebb élethelyzetekben is tudunk majd JÓK lenni, bízunk, hogy mihamarabb elolvasunk újabb, jobb 36 000 oldalt, és bízunk, hogy gyakrabban megszólalunk; hogy alkotunk.

És mielőtt az iskola teljesen összedől, ugyan mi sietve elballagunk, remélem mégis hagyunk itt annyit, hogy felépüljön e romokból egy ISKOLA — ISKOLA, igen —; mi ezen voltunk, legyetek ti is ezen, hogy minden évben egyre gazdagabban ballaghassunk el!

Köszönünk mindent. Kösz, akit illet. Kösz!"

A fiatalabb diáktársak nevében az egyetem idei diákrektora, Tóth A. Péter Kipling: Ha... című versével mondott búcsút.

RUDYARD KIPLING: *HA...*

Ha józanul tudod megóvni fődet,
Midőn a részegültek vádja mar,
ha tudsz magadban bízni, s mégis: őket
hogy kételkednek, megérted hamar;
ha várni tudsz, türelmed nem veszett el,
s csalárdok közt sem lész hazug magad
s nem csapsz a gyűlöletre gyűlölettel,
de túl szelíd s túl bölcsszavú se vagy;

ha álmodol — s nem lész az álmok rabja,
gondolkodol — s ezt célul nem veszed,
ha nyugton pillantsz Győzelemre, Bajra,
s e két garázdát egyként megveted;
ha elbírod, hogy igaz szódat álnok
torz csapdává csavarja a hamis,
s miért küzdöttél, mind ledőlve látod,
de fölépíted nyűtt tagokkal is;

ha tudod mindazt, amit megszereztél,
kockára tenni egyetlen napon,
s veszítve, új kezdetbe fogni, egy fél
sóhajtás nélkül némán és vakon;
ha tudsz a szívnek, ínnak és idegnek
parancsot adni, bár a kéz, a láb
kidőlt, de te kitartasz, mert tebenned
csak elszánás van, ám az szól: „Tovább";

ha tudsz tömeggel szólni, s él erényed,
királlyal is — és nem fog el zavar,
ha ellenség se, hű barát se sérthet,
ha szíved mástól sokat nem akar;
ha bánni tudsz a könyörtelen perccel:
megtöltöd s mindig méltó sodra van,
tiéd a föld, a száraz és a tenger,
és — ami még több — ember lész fiam!

Csapraütés előtt — tart a műsor

Kint már besötétedett, amikor csapraütötték a hordókat. Tósztot az egyetem rektora Csizmadia Ernő egyszerű szavakkal mondott. Jó munkát, szép sikereket kívánva az életbe kiballagóknak, akiket az alma mater mindig visszavár. Majd Benjámin László versét idézve, így indította útjára a legfiatalabb közgazdász nemzedéket:

„Keresd meg, hol van munkádnak tere
azt töltsd be végre! Van rá haladék
— azon ne töprengj, egy év vagy 20 év —
erőd is van még — tedd a magadét
Ha csavar kell, hát tedd a csavarét!
Így teljesítsd magad, s fogunk mi még
felőled szépet és jót hallani.

A korsót az ajkukhoz emelve búcsúztak egymástól és azoktól, akik itt maradnak még. Búcsúztak a kedves cimborák, a jó pajtások, a volt egyetemi diákok. A szélesre tárt kapun kirajzottak az egyetemről, hogy a Rádayban még egy igazi ballagó báli bulival koronázzák meg a napot.

H.

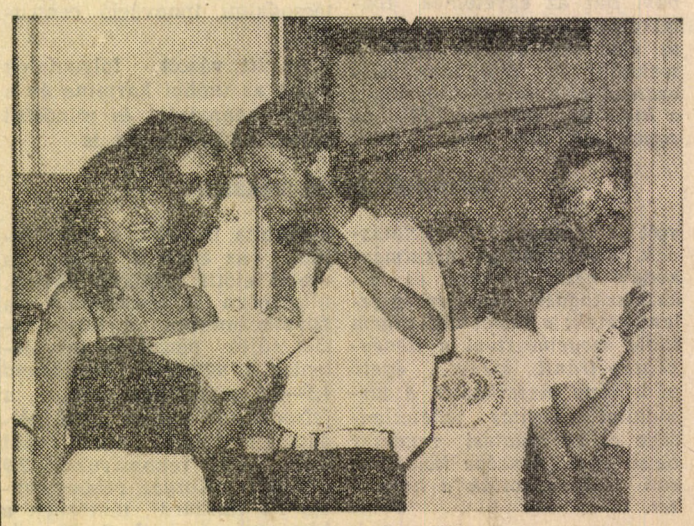

Kedves búcsúztatók

A KISZ-bizottság egyéb ügyeket tárgyalt

Az utóbbi időben a KISZ-bizottság ülései a heves viták helyett inkább az „egyéb ügyek" megtárgyalására adtak alkalmat, azért, mert a korábban előforduló bizonytalanságok és éles viták után lassan egy éve — számára legalábbis — egységes és egyértelmű politikája és stratégiája van. Ma már szinte minden „nagy ügyre" viszonylag részletes küldöttgyűlési vagy más szintű határozat van, és az üléseken egyre inkább ezek végrehajtásának állásáról, az illetékességi területükön lezajlott eseményekről, értekezletekről és tervekről tájékoztatják egymást a különböző felelősök.

Az egyetlen májusi bizottsági ülésen körültekintő, részletes vita zajlott az esedékes kitüntetésekre vonatkozó javaslatok felterjesztéséről, majd második napirendi pontként a nyári egyetemi KISZ-tábor került terítékre. A tábor helyszíne a szokásos Boglárlelle helyett *Tata lesz augusztus 30. és szeptember 2. közt,* gazdag és , változatos programmal. Így: egységes koncepció kialakítása az oktatási reformról, a végleges ösztöndíjrendszer kialakítása; találkozás és vita az egyetem, a karok és tanszékek vezetőivel; kulturális és sportprogramok stb. *A táborba a KISZ és az egyéb tevékenységcentrumok minden aktivistáját meghívjuk és minden további résztvevőt — diákot és tanárt — szívesen várunk.*

Ezenkívül miről volt még szó? Az egyebek közt legalább 20 különböző dolog felmerült.

Így a rektori tanács elé terjesztett 82/83-as tantervtervezet szerint nem lenne tavaszi szünet, ehelyett a félév csak február 7-én kezdődne. A KISZ-bizottság testületileg kérte, *hogy 83-ban is legyen tavaszi szünet,* inkább a félév kezdődjön a szokott időben!

Szilvásy György beszámolt arról, hogy elértük: a szociális-kulturális alapból *az ifjúsági célú pénzeszközök az eredetileg tervezetthez képest közel másfélszeresükre, 400 ezer forintra nőnek* '82-re. Ebből az összegből a közművelődési titkárság a tavalyi 80 ezer helyett 160 ezret, a KISZ-bizottság és az általa finanszírozott KEN, táborok, majális, ballagás, Kul-túra, jutalmazások stb. a tavalyi 80 ezer helyett 125 ezret, a sportklub (40 ezret), a TDK (25 ezret), a TEK (25 ezret), a Szakkollégium (25 ezret) kapna. *Ez a két-három évvel ezelőtti szint visszaállítása!*

Balogh László arról számolt be, hogy a KISZ Budapesti Universitas Bizottság sok egyéb közt tárgyalta a réteglap kérdését. A vélemények megoszlottak affelől, hogy az egyetemi KISZ-bizottságok lapjait (pl. Medvetánc, Periszpók), vagy egy központi KISZ-réteglapot támogassanak inkább. Azonnali állásfoglalás helyett a BUB szeptemberig kérte a réteglapterv részleteinek kidolgozását.

A KISZ-bizottság véleményt formált Csizmadia Ernő rektorról és megbizatásának újabb 3 évre való meghosszabbításáról. Pozitív és negatív véleményeiket felsorolva (egyetlen jelöltként) egyértelműen támogatja megbizatása meghosszabbítását.

Ezek voltak a legérdekesebb „egyéb ügyek". Szóba került még az ösztöndíjkérdéstől a jövő évi részletes programig sok minden.

A májusi ülés közel 2 órán keresztül tartott.

B.

Utolsó konzultáció

Totális, szakszerű, érdekekre alapozott reformot!

(Folytatás az 1. oldalról.)

oktatás hibái, az emberrel kapcsolatos tudományágak politikai fékek miatti elmaradottsága, ide az is, hogy a felsőoktatás belsőleg és külsőleg is politikailag túlságosan behatárolt. Nincs kellő szabadság a témában, ezért a reformnál figyelembe kell venni, *milyen értelmiségi funkció, s arra való milyen képzés tolerált, vagy megengedett. Legyen-e, lehet-e a diplomásnak társadalmi értékmegőrző, értéktovábbító funkciója, tolerált-e, ha érdektudatosító, érdekintegráló, érdekképviselő, érdekfelvállaló politikai funkciót tölt be? Legyen-e, lehet-e a nemzeti kultúra szocializációs folyamatának biztosítéka, s ha igen, hogyan épüljön ez a funkció a képzésbe* — ilyen és ehhez hasonló kérdések is megválaszolandók.

Nem szabad elhallgatni, hogy a válság okai jórészt a felsőoktatáson kívül vannak. Miként értékelhető például *az ötéves terv* azon passzusa, amely elmaradott helyzetünk ismeretében, annak minden ellenkező irányú kényszere ellenére *a felvételi keretszámokat önkényesen 10 százalékkal csökkenti,* arról nem is beszélve, hogy a 600 fős csökkentésnek *költségmegtakarító hatást tulajdonítani képtelenség.* Sajnos érzékelhető az egyetemek színvonalának csökkenése, húzóerőszerepük alábbhagyása is, tetten érhető a reformmal kapcsolatban is a konfliktuskerülő magatartás és a stupid szemlélet. *Vannak ezek mellett belső okai is a válságnak; a tananyagok problematikussága, az oktatás, a vizsgáztatás elavult módszerei, a demokratizálódás hiánya stb.*

A felsőoktatás távlati koncepcóját 1983. december 31-ig kell kidolgozni. A munkálatokat segíti, hogy a politikai bizottság 1981. februári határozata őszinte, szókimondó, a problémákat illetően, s a megoldásról inplicite a kívánatos irányban gondolkodik. *Sajnos a határozat eddig szűk körben vált ismertté,* s ebből eredően csak szűk körben tud inspiráló erőként hatni — *jelentős eredmény, hogy most végre megjelenik a határozat,* s bárki számára hozzáférhető lesz. *Jó alap a reform kidolgozásához, hogy a közoktatás és a felsőoktatás fejlesztési koncepciójának kialakítása párhuzamosan folyik.*

Tapasztalatok alapján *tudni lehet milyen ne legyen a felsőoktatás reformja:* a jelenlegi súlyos helyzetben nem szabad álreformokkal megelégedni. Most már

nem segít a kis lépések taktikája,

eljárt az idő a nagy jelszavak jegyében végrehajtott tanterv- és tananyag-korszerűsítgetések fölött.

A politikai felsővezetésben a súlyos gondok felhalmozódása miatt érthetően nagy az ingerültség és a türelmetlenség a felsőoktatással kapcsolatban; ezt mutatja az is, hogy a közelmúltban született olyan utasítás, amely háromnégy hónap alatt kívánja megoldatni az áthallgatást, rendeztetni az egyetemek és a főiskolák tartalmi viszonyát, megállíttatni az oktatók közti kontraszelekciót. E jelek is figyelmeztetőek; *vigyázni kell, hogy a felsőoktatás reformja ne legyen kampányszerű, elhamarkodott, egycsapásra mindent ígérő.*

S ha már tudjuk, milyen ne legyen a reform, a társadalmi irányítási rendszert, mozgási szabadságfokot figyelembe véve azt is szükséges körvonalazni, hogy *milyen lehet és milyen legyen.*

Ennek alapján jelenleg centralizált, fölülről döntések révén keresztülvitt *reformra van kilátás* úgy, hogy *a döntésekre*

a demokratikus közvélemény kényszerítse

a felsővezetést. Szükséges, hogy a reform *totális legyen;* alapvetően *változtassa meg* mindenekelőtt *a felsőoktatás tartalmát,* az *oktatás és a számonkérés teljes módszertanát, meg a káderutánpótlást, fejlessze a nemzetközi kapcsolatokat.* A reform akkor hozhat *pozitív változásokat, ha szakmailag megalapozott, a tartalmi ügyekre nem kényszerít politikai megfontolásokat, hanem meghagyja azokat szakmai döntéseknek, hosszú távra ad* koherens rendszert *alkotó koncepciót,* s ha ennek *megalkotásában érdekeltté teszi az oktatókat, a hallgatókat, az irányító apparátust, a felsővezetést.*

A mostani reformnak a „hagyományokkal" ellentétben figyelembe kell vennie az érdekviszonyokat, *a reformba az érintettek anyagi, politikai, szakmai, presztízsérdekeit be kell építeni.* Mindezeken túl azzal is szembe kell nézni, hogy a reform egész folyamata a koncepciók kidolgozásától a megvalósulásig konfliktusokkal terhelt, s *a konfliktusokat minden résztvevőnek a saját posztján vállalnia kell.* A felsőoktatás reformja természetesen és legalapvetőbben a társadalom jövőjének függvénye; ha a gazdasági reform leáll, vagy lassul, a politikai szférában nem következik be reform, akkor a felsőoktatás reformjának kilátásai is romlanak, a folyamat lassul, a reform tere szűkül, s ez természetesen visszahat a társadalom jövőjére. *Politikaiag hátráltatja a kibontakozást az a bizalmi válság, ami a Művelődési Minisztérium és az egyetemek között állóháborúhoz vezetett.* Még most is *„csupán" belső igényesség kérdése, hogy valaki bekapcsolódik-e a reformfolyamatba. Érzi-e az idő kényszerét,* azonosul-e a pozitív kibontakozás koncepciójával, s *vállalja-e az ezzel járó konfliktusokat. A tét azonban nagy, mert igénytelen hallgatók és igénytelen oktatók egymást erősítve képesek intézményeket mocsárba sülyleszteni.*

A minisztérium támogatja a nagy önállóságot biztosító demokratizálódást és a felsőoktatás progresszív reformját képviseli — érdekérvényesítési képességének megerősítéséhez az 57 felsőoktatási intézmény 13 800 oktatójának és több mint 100 ezer hallgatójának felsorakozását kéri.

Molnár Gabriella

Rudas László-díjasok

Papp József

Papp József, az ipargazdaságtan tanszék fiatal oktatója *„A mikroszintű tervezés komplex értelmezése"* című munkájáért kapta meg a Rudas László-díjat.

— Mikor végeztél az egyetemen, és mióta vagy a tanszéken?

— 1978-ban végeztem a népgazdaság tervezés szakvállalati modellezés szakágazatán. Itt matematizált mikro- és makroszintű képzés folyt, de a hangsúly inkább az utóbbira esett. Még ebben az évben kerültem a tanszékre, ahol 1980 óta tanársegédként dolgozom. Közben 1979-től 81-ig koleszigazgató is voltam Törökbálinton.

— Miért és mikor kezdtél foglalkozni a témáddal?

— A dolgozat doktori disszertációm első fejezetének továbbfejlesztése. Szociológus szemmel is próbáltam megközelíteni a témát, amit nagyon hiányoltam a más, ugyanerre vonatkozó munkákból. Szociológiával már diákkoromban kezdtem foglalkozni, s úgy érzem, hogy egyre fontosabb, hogy egy közgazdász jól ismerje ezt a tudományágat.

— Kérlek, röviden ismertesd a tanulmányt.

— Munkám első részében a közgazdasági és szociológiai megközelítés összekapcsolásának létjogosultságát próbálom bebizonyítani, a második részben pedig a mikroszintű tervezés strukturális komponenseit fejtem ki. Ezek olyan jellemzők, amelyek minden gazdasági tervezésre érvényesek.

Az első ilyen komponens a tervezés céldeklaráló jellege. A második az adaptációs mechanizmusok körüli választás. A harmadik — eddig véleményem szerint alig hangsúlyozott jegy — az, hogy a tervezés tulajdonképpen diszpozíciós mód, azaz a terv készítői diszponálnak a terv konpetenciájába tartozók fölött. A következő komponens lényege az, hogy a célkijelöléssel együtt a célokhoz alanyok rendelődjenek. Végül pedig minden tervezésnek sajátja, hogy előre meghatározott időtávot fog át.

A tervezés komplex definíciója végül is a fent említett öt komponens összesítése.

— További terveid?

— Eddig az ideáltípusokon (kontraktus — státusz) keresztüli elméleti megközelítésre helyeztem a hangsúlyt. A jövőben szeretném az empírikus megközelítésre és a gazdasági szféra más helyeire kiszélesíteni a kutatást.

— Köszönöm a beszélgetést, és további sok sikert!

★

A dolgozat az Egyetemi Szemle 1983/1. számában fog megjelenni.

Fárizs Péter

Bara Zoltán

Az idén Bara Zoltán, politikai gazdaságtan tanszék tanársegéde is Rudas László-díjat kapott a standardmunka elmélete és az értéksíkok című tanulmányával.

— Kérlek, foglald össze, mit tartalmaz a dolgozatod!

— A marxi értékszemlélet egy mostohán kezelt témakörével, a mérési rendszer konzisztens voltával kapcsolatos kérdéseket vizsgálom benne. Mindaz, amit erről, ebben a munkában leírtam, tulajdonképpen hozzászólás egy már régebb óta folyó vitához. A vita alapkérdése, hogy egyértelmű-e az az értéknagyság, amely az érték mértékrendszerének alapját képezi. Bár vannak, akik szerint az egzaktságot egy bizonyos szint fölött megkövetelni fölösleges, én is és a vitában mások is arra az álláspontra jutottunk, hogy e témakörben további kutatás szükséges a valóban konzisztens, kristálytiszta értékelmélet kidolgozásához. Az én tanulmányom is tulajdonképpen kísérlet egy ilyen rendszer létrehozására.

— Teljesen új és eredeti kutatási eredmény tehát?

— Zalai Ernőnek az előbb említett vitában kifejtett véleményét fejlesztettem tovább annyival, hogy próbáltam megtalálni az érték mérésének a gyakorlatban is használható vagy hasznosítható felfogását — s ez ennyiben új eredmény.

— Hogyan, miért kezdtél ezzel a témával foglalkozni?

— Vannak a politikai gazdaságtanban logikai tisztázatlanságok, ezek megoldására van igény, de mégis kevesen vállalják, hogy alapvető kategórák problémáit vizsgálják. Én is egy más kérdéskör vizsgálatában elmerülve, azt fokozatosan felgöngyölítve jutottam ezekhez a problémákhoz.

— Mennyi munkád van ebben a tanulmányban?

— Ezt a dolgozatot fél év alatt írtam, de több mint két év kutatási eredményeit foglalja össze.

— A te munkád része egy nagyobb, netán tanszéki kutatásnak, vagy egyedül dolgozol?

— A legtöbb tanszéken összehangolt kutatási program helyett szervezetlenség van, a kollégák — én is — egyedül dolgoznak a különböző témákban, és eredményeinknek még az összehangolása is hiányzik. A kollégák se meg nem erősítik, se meg nem cáfolják egymás részeredményeit.

— A Rudas László-díj pótolja ezt a hiányzó elismerést?

— Nálunk olyan erős a díjcentrikusság, hogy most olyanok is érdeklődtek a dolgozat iránt, akiknek eddig eszükbe sem jutott bármit is kérdezni a munkámról, és ha nem kapom ezt a díjat, még évekig eszükbe sem jutott volna. De az igazi ösztönzést a munkámhoz mindig is a hallgatóimtól és néhány fiatal kollégámtól kaptam. A tanszéken én vagyok a tanulmányi felelős, ez jó alkalom, hogy a nekem tetsző témákkal foglalkozó hallgatókkal felveszem a kapcsolatot és ez nem egyszer kölcsönösen gyümölcsöző volt már. A mostani témából a következő tanévben értékelméleti tdk-t indítok majd első és másodéveseknek, s így ők rendszeresen és intézményesen kapcsolódhatnak ebbe a kutatásba.

— Köszönöm a beszélgetést.

mg

Kutatási részmunkák diákoknak

– INFORMÁCIÓK AZ MSZI IGAZGATÓJÁTÓL –

Az MSZI munkájáról Szép Jenő igazgató számolt be a tanévben az egyetemi tanácsnak.

A Matematikai és Számítástudományi Intézet bekapcsolódási lehetőséget kínál a hallgatóknak kutatási tevékenységébe.

Az intézet kutatómunkája két, jól elkülöníthető területből áll: a kimondottan elméleti, módszertani fejlesztést szolgáló területből, továbbá a módszertani alkalmazásokkal foglalkozó munkaterületből. A kutatómunkában továbbra is központi szerepet játszanak az alapkutatás tekintetében az algebrai struktúrákkal foglalkozó vizsgálatok, az automataelmélet, a rendszerek egyensúlyi problémakörével foglalkozó kutatások, és ezen belül a fixpont tételekre vonatkozó vizsgálatok. Az alkalmazott kutatások tekintetében a meghatározó szerepet továbbra is a külső megbízásos munkákban megfogalmazott témák szolgáltatják.

— Úgy tudom, hogy az intézet kutatási munkája több hazai és külföldi egyetemhez kapcsolódik.

— Igen, az intézetünkben folyó tudományos munkákhoz számos külső intézmény, illetőleg szakember csatlakozik. Szocialista szerződésünk van az ELTE TTK, analízis II. tanszékével, a BME közlekedésmérnöki karának matematikai tanszékével, és a Kertészeti Egyetem ökonómiai intézetével. Az általunk megjelölt kutatási témákhoz külföldi matematikai intézetek, illetve azokban dolgozó oktatók is csatlakoznak, többek között Moszkvában, Darmstadtban, a berlini főiskolán, a siennai egyetemen. A külföldi tudományos kapcsolataink elsősorban alapkutatásokra vonatkoznak, míg az alkalmazott kutatások elsősorban hazai együttműködéssel készülnek, KK-munka vagy újítások keretében.

— Van-e érdeklődés az intézet kutatói körében a lehetővé tett kisvállalkozási formák iránt?

— Ez még gyerekcipőben jár, nincs elég információnk ilyen kutatóközösségek működéséről. Azt nem tartanánk egészségesnek, ha ez az egyetem keretein kívül történne és elvonná a kapacitást az oktatástól és az egyetemen belüli kutatómunkától. Úgy tartanám helyesnek, ha a gesztor az egyetem volna, részesedne a kutatások bevételéből és biztosítaná az azokhoz szükséges tárgyi feltételeket.

— Milyen lehetőséget kínál az intézet a hallgatók bekapcsolódására e kutatásokba?

— Elsősorban a tervgazdasági szakos hallgatókra gondoltunk, az ő felkészültségük már megfelelő a kutatásokban való részvételre és velük az oktatáson keresztül közvetlen kapcsolatban is állunk. De számítanánk a számítástechnikai blokkokban tanuló hallgatókra is, mert ezek a munkák erős számítástechnikai bázist igényelnek. Néhányan a hallgatók közül részt vesznek már egy-egy téma kutatásában, de sokkal többen bekapcsolódhatnának. Úgy tapasztaljuk egyelőre, hogy sajnos, nincs érdeklődés a hallgatók körében a kutatómunka iránt. Pedig ezt most az új terminálok üzembe helyezése is elősegítheti.

— Mely témákat emelné ki a professzor úr az intézet sok kutatásából a hallgatók bekapcsolódásának szempontjából?

— Ötéves kutatási program a MEDICOR Művek számítógépes irányítási és információrendszer kialakítására irányuló rendszertervezési munkálataiban való részvételünk, 1985-ig tart az a kutatási program, amelynek keretében a Dunai Vasmű számítógépes irányítási és információ-rendszerének kialakítása történik A rövid távú előrejelzés lehetőségeinek feltárására és a Pénzügyminisztérium gazdaságelemzési feladatainak jobb ellátását elősegítő modellezési-módszertani tevékenység továbbfejlesztésére végzünk kutatásokat. Kiemelném még a Központi Bányászati Fejlesztési Intézet számára végzett kutatásunkat, amelyben geostatisztikai módszerek alkalmazásával vagyonbecslési vizsgálatok matematikai modelljeit dolgozzuk ki. Hároméves kutatási szerződést kötöttünk az Ipari Minisztériummal, ennek keretében az iparpolitikai döntések módszertani előkészítése témakörben végzünk kutatásokat.

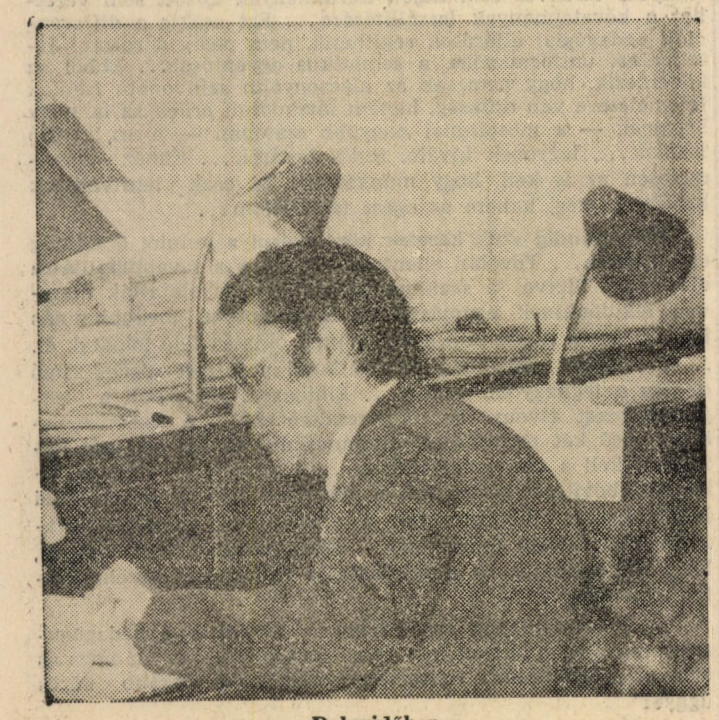

Dologidőben

Elfuserált? Nemzedék?

„Sok biztosítótű erősíti AZT a tételvázlatot a mai társadalomhoz, de az ártatlanság határát súroló célzások analitikus feltárás helyett csak címkét ragasztanak, azokat sem mindig jó helyre.”

(Esterházy Péter)

MÉLYEN EGYETÉRTEK SIMONYI Tamás állításával: „A hierarchiára épült, kihalásos rendszerű státusörökítés és az urambátyám-kapcsolatokra épülő vállalati karakter nem vághat egybe az egyetemi elképzelésekkel.” Sietek azonban hozzátenni: ez józserivel az egyetlen mondat az Elfuserált nemzedék? című cikkében, amivel maradéktalanul egyet tudok érteni.

Bár szorosan a témához tartozik, mégsem fogom most taglalni, mit tartok az önkényes nemzedékesdiről, s mit arról, ha egy „nemzedék” 25 körül saját, mások általi elfuseráltságára, mint végérvényes tragikumra hivatkozik.

Ha elfogadom átlagos pályakezdésnek, amit Simonyi Tamás leírt, semmiképpen sem tarthatom átlagosnak az általa ábrázolt egyetemi pályafutást. Amikor kifejti, milyen hallgatót „jutalmaz” az egyetemi légkör, már az egyetemi légkörre vonatkozóan definíciós hiányom támad. Mi vagy ki az egyetemi légkör, ha van (még) ilyen egyáltalán: az a kétszázas csoport, aki csinál valamit, az a kétezer, akinek csinálja, az az ezernyolcszáz, aki erről nem vesz tudomást? Vagy az oktatók véleménye, és az egyetemi funkcionáriusok hivatalos álláspontja? Kiké, miért éppen az övéké és milyen alapon?

Tehát a légkör által „pszichológiailag és szociológiailag jutalmazott diáktípus” (?) — „tanulmányokat ír”. Ezt egyetlen adat birtokában is cáfolni merem: az egyetemi TDK-n 83 dolgozat szerepelt, a szerzők közül többen visszaeső TDK-zók. A dolgozatokat az egyetem összes hallgatóságának kb. 3 százaléka írta — ez átlagnak aligha nevezhető. „Széles összefüggésekben gondolkozik” — már aki — „és mind az egyetem és mind az élet egyéb területein meglehetősen nagyvonalú” (?). „Csak morális, nem pedig egzisztenciális válaszokkal tartozik a diákközösség által kiváltott konfliktushelyzetekben” — na, itt már a lényeg rejtőzik. Ha a hallgató meglehetősen nagyvonalú, mondjuk anyagilag vagy tanulmányi eredményét tekintve, annak megvan a maga keserű leve, és elfogyasztásra is kerül — a hallgató családja issza meg —, ez pedig vastagon egzisztenciális kérdés, s ráadásul önhibáján kívül nem is csak a hallgatóé. Voltunk és vagyunk néhányan ezen az egyetemen is, akik az egyetemi hallgatók jelenleg megalázó anyagi és egzisztenciális helyzetén változtatni szeretnénk — de amíg erre nincs mód, övön aluli ütés minden ilyen megjegyzés. Egyetemi diákközösségről beszélni pedig a hallgatók egészére vonatkozóan erős túlzás manapság.

„AZ EGYETEMI ÉRTÉKREND ELVÁRJA, hogy a diák az ún. diákéletben aktív, mozgékony, sokak által ismert legyen és az egyetemi demokrácia lehetővé is teszi, hogy ha akarja, a legkülönfélébb kérdésekben hallassa hangját.” Ha a jelenlegi helyzetet egyetemi értékrendként értelmezzük, és játékszabályait elvárásai közvetítéseként, s ha az úgynevezett diákéletnek a tanulás is része, akkor én azt állítom: favoritja a nem sokat akadékoskodó, időben, rendben levizsgázó első ösztöndíjsávra jogosult nebuló. Aki az egyetemi demokráciában lehetővé teszi magának, hogy hallassa hangját — az valaki más. S hogy másságát nemhogy nem várja el az egyetem, de még is alig tűri, azt talán nem kell itt korlátos függvényű hallgatói pályafutásokkal és portrékkal bizonyítanom. És ez többnyire még tényleg csak a hanghallatás és nem például az érdekérvényesítés szintje.

„A társadalom az egyetemistát a jövő értelmiségének tartja” — hallgató mivoltában is értelmiség (a jelené), de szerintem a jövő értelmisége még egészen hízelgő státus — lenne. Csakhogy véleményem szerint a társadalom az egyetemistát túlkoros gyereknek, a terhek vállalását, a munkába állást halogatónak, magát az állam pénzén önmegvalósítgatónak tartja, akik közül sok még hálátlan is, mert nem átallja elhagyni drágán belévert szakmáját. S mint ilyennek nem (csupán) „különleges jogokat biztosít gyakorlatilag” (?), hanem különleges függőségeket, s „lázongásaival” szemben alapvetően nem elnéző, hanem lenéző. (Kéne nektek igazán dolgozni, majd nem dumálnátok ennyit, hallani bőséggel.)

Az egyetemista, amellett, hogy a saját maga és a világ dolgain tűnődik, közben be-bejár az egyetemre és tanulgatja, amit tanítgatnak neki. A szakmába való beavatás folyamata valóban viták tárgya. Simonyi Tamás szerint túlzottan „magasságos” szemléletű, szinte kizárólag filozófiai, politikai gazdaságtani, világgazdasági, népgazdasági, szabályozási összefüggések alkotják. Felfogás kérdése, szerintem a mikro-tárgyak még erősebben is kötődhetnének népgazdasági, elmélettörténeti stb. összefüggésekhez. Hiú és hibás ábránd azt várni, hogy az egyetem a munkahelyre készítsen fel. Nem, ne a munkahelyre, hanem a pályára, a szakmára. Amúgy is teljes joggal képtelen volna az előbbire, meg nem is az a dolga. Ha minden tanár a maga tárgyával reformhűségre, progresszív gondolkodásra, szakmai tisztességre, a konfliktusok vállalására nevelt volna a tananyagon túl, hasznosabbat, értékesebbet, maradandóbbat nyújtott volna. S akkor tán trivialitássá válna az a konfliktus, hogy a pályakezdő az adott munkahely speciális játszmájában nem mindjárt az adu ász. Ezen a mi mostani egyetemünkön is vannak oáziskurzusok, vannak embert formáló tanáregyéniségek — soroljam a neveket? — s tanulságaikat „alig használható elméleti tudásnak” nevezni legalábbis értetlenség.

Simonyi Tamással szemben úgy vélem, a közgazdászképzés reformmunkálatainak (is) alapvető mozzanata, hogy ha nem is a közgazdászhallgatók száma, de a pályára kerülő közgazdászoké igazodjon a szükségletekhez. Hogy menynyi a szükséglet, arról igen ellentmondásosak a vélemények: a mi egyetemünk fejlesztési koncepciójában az áll, hogy a létszám hosszabb távon megfelel a népgazdaság igényeinek, Simonyi Tamás szerint túl sokan vagyunk. Én inkább az összehasonlító statisztikának hiszek, amely szerint hazánkban a felsőoktatási korosztály 9,4 százaléka jár nappali tagozaton egyetemre, s ez az európai ranglistán az utolsó előtti helyre jogosít (vesd össze NDK 18 százalék, SZU 21 százalék). Arról nem is beszélve, hogy ebben a kevésben is a műszaki intézményeké a túlnyomó többség, pedig az ország társadalmi-gazdasági fejlettsége sokkal több társadalomtudóst és ezen belül közgazdászt igényelne, ez bizonyított.

HA LEÍRJUK, HOGY SOK FIATAL közgazdász nem kap méltó munkát, írjuk le azt is, hogy sokan végeznek olyan munkát, töltenek be olyan pozíciót, amihez a közgazdászdiploma elengedhetetlen, (és ne hallgassuk el, hogy még így is sokan rövid idő alatt megtalálják értelmes, fontos, felelősségteljes munkájukat). Ebben a helyzetben nem az a megoldás, hogy kevesebben marakodjunk ugyanazért a koncért, hanem hogy nagyobb legyen a préda, s akkor akár többen is lehetünk. A szakmai tisztogatás nem megy persze egyik napról a másikra, főleg nem megy magától; s egy fogyó létszámú, a jussáról önként lemondó ostromló csapat esélyei nem lennének túl fényesek. A tényleges közgazdasági munka iránti igényt a valóság, a gazdasági, a társadalmi és a politikai nehézségek teremtik meg, és nem „a közgazdászhiány”. Nem merném olyan hetykén kijelenteni, mint Simonyi Tamás, hogy közgazdász-túltermelés van, s hogy a túlkínálat a fiatal diplomások inflációjához vezetett. Akkor már szívesebben állítom az ellenkezőjét: a felhalmozódott tisztátalanságok és tisztázatlanságok mostanra érezhetően megérlelték a változtatás szándékát.

A REFORMER MAGATARTÁS felvállalására egy, a mainál demokratikusabb, tudományosan és szakmailag igényesebb egyetem tehet képessé és hajlandóvá. Amikor a gazdaságban és a társadalomban többek között növekedésipálya-választás esedékes, milyen indok alapján pártolható az egyetemi hallgatók számának „radikális csökkenése” árán megvalósuló szakközépiskolai és főiskolai képzés burjánzása. Ez nem „rövid távú áldozatvállalás”, hanem a jövő tudatosan szűkített újratermelése.

A nyolcvanas évekre azt a magatartást tartom elfogadhanak „amely hajlandó kockáztatni önnön létét azért, hogy kitolja a határait, állandóan megkérdőjelezze azokat, még a kényelem és biztonság rovására is .” (Brustein)

Jobb sorsra pedig „érdemesnek” kell lenni, úgy huszonöt táján, hanem elhivatottnak.

Molnár Gabriella

látókör

A hónap egyik legérdekesebb cikkét VITÁNYI IVÁN írta, a VALÓSÁG májusi számába A KULTURÁLIS FEJLŐDÉS ÉS A KULTURÁLIS POLITIKA TIPOLÓGIÁJA címmel.

A társadalmi-gazdasági fejlődés „nem egyformán zajlott le a különböző országokban ... Miben különbözik egymástól a *centrumországok szerves* és a *megkésett országok szervetlen* fejlődése? A fejlődés első modellje, az eredeti felhalmozáson alapul ... A második modell azokra az országokra érvényes, ahol az eredeti felhalmozás nem ment végbe ..., elkéstek, és éppen ezért sietni akartak. A nagyipari árutermelő társadalom autochton kifejlődésének belső feltételei még nem értek meg ..., a polgári fejlődést rendszerint az illető országok vezető osztályai ... kezdeményezték, egymással szövetségben és az *állam*hatalom eszközeit igénybe véve ... A második modellnek természetesen nem célja, hanem csupán eredménye a szervetlenség. A cél a felzárkózás, amelynek megvalósításában nem mindig figyelnek elegendőképpen a szerves fejlődés szempontjaira.

A szerves fejlődés kulturális modelljében az autonóm kultúra kifejlődése korán indult és szervesen nőtt ki a tradicionális kultúra hagyományaiból. (Ennek útja a reneszánsz, amely hasonló szerepet tölt be a kultúra fejlődésében, mint a gazdaságéban az eredeti felhalmozás.) ... A tradicionális és autonóm kultúra ezért nem úgy jelennek meg, mint egymás ellentétei, a közöttük levő átmenet természetesnek látszik ...

A szervetlen fejlődésben ... *a munka-, termelési, szociális kultúra nem jön létre,* illetve sokkal kisebb rétegekre terjed ki és sokkal kevésbé kialakult. A heteronóm kultúra helyzetét és szerepét is ez szabja meg. Sokkal kevésbé érvényesülhet az a kiegészítő funkció, amit a szerves fejlődéssel kapcsolatban ismertettünk ...

A liberális kultúrpolitikai modell ... elve ... korántsem a korlátlan, hanem az árutermelés és a piac mechanizmusai és törvényei által szabályozott szabadság ... Így nem lehet szó az egyenlőek demokráciájáról, ami megvalósul, az helyértékek demokráciája ... A központi koncepció alapján dolgozó kultúrpolitika viszont ... nem elégszik meg a kulturális folyamatok *szabályozásával,* hanem *vezérlésükre* törekszik. Szinte a semmiből kellett kiépíteni a népoktatási rendszert és a kulturális intézményeket ... A célhoz azonban nem mindig voltak meg az eszközök, ilyenkor a beavatkozás maga is szervetlen és formális maradt ... Viszont a beáramló heteronóm kultúra a központi irányítás számára szinte hozzáférhetetlen.

Egyik típus sem valósulhatott meg vegytiszta formában ...

A liberalizmus modellje nem azonos a kulturális demokráciával ..., a központosított modell nem minden esetben ellentétes vele. A kultúra demokratizálódása még nem azonos a kulturális demokráciával, az előző felülről lefelé, az utóbbi lényegében alulról felfelé haladó és ható folyamat ...

Lehetséges-e harmadik modell?

Mindenkinek azonnal meg kell adni a lehetőséget, hogy maga válasszon magának kultúrát, de ugyanakkor ... arra, hogy ezt a döntést az alternatívák teljes ismeretében hozhassa meg ... A szocializmus útján e modell megvalósítása elvileg elkerülhetetlen ..., egyedül a szerves fejlődés lehet tartós, és eredményezhet olyan vívmányokat, amelyek alapján a haladás folyamatos lehet!”

Az első cikk a kultúra elméletéről szól, a másik kulturális gyakorlatunkról.

Örvendetes, hogy felső pártvezetésünk foglalkozott felső-, majd közoktatásunk helyzetével, és erősíti tevékenységének nyilvánosságát, így végre eredetiben is olvashatjuk pl. az MSZMP KB 1982. áprilisi, közoktatásról szóló állásfoglalását, ill. ÓVÁRI MIKLÓS erről szóló előterjesztését, mind a PÁRTÉLET, mind a TÁRSADALMI SZEMLE 1982. májusi számában.

„A tíz év ... egészében véve előbbre vitte az oktatásügyet: jelentős a *számszerű, mennyiségi fejlődés*” — írja Óvári Miklós. „Amikor elismeréssel szólunk a végzett munkáról és annak eredményeiről, egyúttal — szigorú tárgyilagossággal, kritikusan és önkritikusan — szólnunk kell az el *nem* végzett munkáról,

a közoktatás objektív feszültségeiről,

a végrehajtás gyengeségeiről is. Az 1972-es határozat ... végrehajtása során volt késés és kapkodás is ... Az iskola nem bírja el, ha sok minden egyszerre vagy túl gyakran változik. Az intézkedések ... olykor egyszerre, s túl nagy számban zúdultak rá az oktató-nevelő tevékenységre. Néhány döntést — indokoltan — vissza is kellett vonni.

A *fokozatos* fejlesztés milyen *távlati célok* érdekében történik?”

„Megalapozatlan az a vád, hogy oktatási rendszerünk konzerválja, újratermeli a társadalomban még meglevő egyenlőtlenségeket ..., de az iskola az elvárhatónál és a lehetségesnél jóval kevesebb segítséget tud nyújtani ... Hangsúlyozni szeretném azonban, hogy az egyenlőtlenségek csökkentésére irányuló törekvés *semmilyen* körülmények között sem vezethet a követelmények *leszállítására* ... Ezt csakis a *differenciált* pedagógiai eljárások segíthetik, nem pedig a rosszul értelmezett uniformizálás, a sematikus egyenlősdi ... Ebből az következik, hogy nemcsak az alacsonyabb színvonalú iskolák felemelésére van szükség, hanem társadalmi érdek az is, hogy legyenek — a mostaninál nagyobb számban — híres, kiváló iskolák ..., legyenek kiváló, tudós tanárok ... Ehhez természetesen az is kell, hogy munkájukat ne csak tanítványaik becsüljék meg, hanem az egész társadalom ...

Még mindig szűk keretek közé szorul a tanulói önállóság és aktivitás ... További ellentmondás, hogy a továbbtanulásra előkészítő, illetve a szakmai képzést adó iskolafajták mereven elkülönülnek egymástól ... A középfokú továbbtanulás belső arányai túlságosan a szakirányú oktatás felé tolódtak el. ... A szakmai képzésben változatlanul a túlzott specializáció okozza a legnagyobb gondot ... Elhibázott lépés volt a technikusképzést kivonni az iskolarendszerből ... A szakközépiskolák első két osztályának általános műveltségi anyagát közelíteni kell a gimnáziumokéhoz ... A gimnáziumi képzés fokozatos bővítését elsősorban a felsőfokú képzés szükségletei indokolják ... Előirányozzuk a gimnáziumi tanulók arányának kisméretű fejlesztését ... Biztosítanunk kell azt is, hogy a közoktatás és a felsőoktatás fejlesztése összehangoltan történjen ...”

„Gondoskodni kell arról, hogy az iskolát és a pedagógusok munkáját a társadalom részéről bizalom és támogatás övezze. A közoktatás fejlesztése váljék még inkább közös üggyé!”

B. K. T.

VITA

Múlt, jelen és jövő vállalása

Sokszorosan nehéz dolog válaszolni arra a kérdésre, hogy kinek mit jelent a magyarsághoz tartozás. Lelki dolgokban az ember alapjában véve szemérmes (egyesek szerint a nőt és a költőt kivéve), s egy ilyen belső, intim ügyről nem szívesen tesz nyilvános vallomást. Ha nem érzi fontosnak a nemzethez tartozást, úgy tart tőle, hogy ennek bevallása rossz fényt vet rá, legalábbis az elmaradott, nacionalista tömeg előtt. (Persze itt is akad kivétel, akinek öröm, mazochisztikus élvezet szembeszállni a nemzeti konszenzussal és előszeretettel provokálja honfitársait, mondjuk irodalmi lapjainkban.) Akinek pedig a nemzet a legmagasabb rendű értékek közé tartozik, annak gátlása van érzelmeiről nyíltan tenni tanúbizonyságot, mert fél a profanizálástól és a nevetségességtől. Azután ijesztő, elrettentő feladat is a nemzettel kapcsolatos érzelmekről szólni, mert ez egy óriási téma, rengeteg oldala van, nagyon sokat írtak már róla. Minek öntsem saját gondolatcsöppjeimet abba az óriási katlanba, amiben forr, sistereg, egymással birkózik nyelvünk, irodalmunk és történelmünk minden szépsége és fájdalma, megannyi iterpretációja, vitája, eseménye, hőse. Ha csak közelítek hozzá, engem is leforrázhat, meg-, sőt elégethet, elnyelhet ez a tüzes és súlyos lávamassza. A nemzethez tartozás része egy ősi és természetes lelki jelenségnek, a lojalitásnak, annak a hűségnek és szeretetnek, ami az embert családjához, szülőföldjéhez, baráti köréhez, s a nagyobb társadalmi csoportokhoz fűzi. Egy adott történelmi szakaszban törvényszerűen és ellenállhatatlanul megjelenik a modern nemzettudat, korunkban — akár akarjuk, akár nem — létezik, s hogy elmúlik-e, föloldódik-e egy magasabb lojalitásban, s mikor, azt nem tudjuk. Mint a többi természetes dologról, mint a jól működő életfunkciókról, erről is csak akkor szoktunk beszélni, ha nincs rendben, ha baj van körülötte, márpedig sok jel mutatja, hogy a magyar nemzet tudata nem egészséges, tehát beszélnünk kell róla, ha nehezünkre is esik.

A *Közgazdász* 1982. április 1-i számában „Magyarnak lenni" cím alatt megjelent vélemények — a maguk töredékességében, szubjektivizmusában, természetes felületességükben — még nem adnának okot arra, hogy én is hozzászóljak e kérdéshez, de egyetemi tanítványaim szavaiból, feleleteiből, s még inkább a nyilvánosságra kerülő felmérésekből, vizsgálatokból, napjaink publicisztikájából számomra is egyértelműnek tűnik, hogy a magyar társadalomban bizonytalanság, orientációzavar uralkodik olyan kérdésekben, mint: ki a magyar (származás, állampolgárság vagy a nyelv határozza-e meg), mi a magyar (vannak-e nemzeti sajátosságaink) érték-e a magyarság, büszkék legyünk-e múltunkra vagy inkább szégyelljük, megmaradunk-e és hogyan a következő évtizedekben és évszázadokban, s egyáltalában fontosak-e ezek a kérdések. A nemzeti tudat „zavarai" részben világjelenségekre, részben a szűkebb kelet—közép-európai viszonyok alakulására, részben pedig saját múltunk fordulataira vezethetők vissza. Ezek számbavételére, elemzésére, az általam jelzett kérdések megválaszolására, a nemzettudat valamiféle korrigálására egy „réteglap", egy „leibzsurnál" egyetlen cikke nyilvánvalóan nem vállalkozhat. Az is túlságosan hosszú és nehéz lenne, ha arra próbálnék válaszolni, hogy számomra mit jelent magyarnak lenni, de arról szívesen szólok pár szót, hogyan látom én történelmünk szerepét, jelentőségét nemzeti tudatunk formálásában.

A nemzet fogalmának valamennyi meghatározásában szerepel a közös múlt, a közös sors. Ez egyszerre objektív és szubjektív tényező: a történelmi események, körülmények határozzák meg a nemzet létfeltételeit, fejlődésének menetét, de a nemzeti tudatot az események megítélése, visszatükröződése, a régi események ismerete és az újabb, már átélt élmények feldolgozása alakítja ki. Nemzeti tudatunkat kialakulása óta rengeteg megrázkódtatás, torzító hatású sokk érte, de azt hiszem, a XX. századbeliek voltak a legnagyobbak, legalábbis mi így érezzük. A század elején nálunk a múltnak egy idealizált, a nemzet valódi helyzetétől és lehetőségeitől elrugaszkodott szemlélete uralkodott: hála géniuszának, a szabadságszerető magyar nemzet, ősi alkotmányára támaszkodva, sikerrel védte meg ezeréves hazáját valamennyi külső hódítóval szemben, modern, felvilágosult, liberális állammá, Közép-Európa vezető hatalmává fejlődött, s történelmi hivatása befolyásának és erejének további növelése. (Tegyük hozzá, hasonló illúziók fűtötték Európa valamennyi nemzetének többségét, ezek vezettek az első világháborúhoz.) Azután kiderült, hogy saját népünk döntő többsége, az évszázadok óta velünk és köztünk élő nem magyar népek, a szomszédok és a nemzetközi közvélemény koránt sincs ilyen jó véleménnyel a magyar viszonyokról és aspirációkról, a nagyhatalmak pedig egészen más kereteket szántak népünk további fejlődésének. Az ország kétharmadának elvesztése, minden harmadik magyar idegen szuverenitás alá kerülése után a forradalmakat követő ellenforradalmi korszak — természetéből fakadóan — az önvizsgálat, a múlttal való önkritikus szembenézés, a tényleges értékek és az elkövetett hibák és bűnök számbavétele helyett a trianoni tragédiában csak az igazságtalanságot látta, ezt hirdette belül és ezt kürtölte világgá, nem választva szét a nemzetek fejlődésének, anatómiaigényének természetes és törvényszerű folyamatát a mohóságból, revansvágyból fakadó hódítástól. Így a nemzet tudata gyógyulás helyett csak betegebb lett, a régi illúziókhoz újabbak társultak, s ami ennél is súlyosabb volt, az ország politikája, a status quo és a béke fölborítására törekvő hatalmak érdekkörébe, majd járszalagjára került. Kelet-Közép-Európa hasonló sorsú, azonos érdekű kisebb népeit a területi viták kicsinyes, rövidlátó kezelése és a magukat túlélt társadalmi-politikai rendszerek megőrzésének vágya a teljes szörnyűségében akkor még nem is érzékelt hitleri politika áldozatává, eszközévé és cinkosává tette egyidejűleg. Igen, ha eltérő mértékben is, de a térség valamennyi népének, országának II. világháború alatti magatartásában megtalálhatók a helyes és a helytelen momentumok, a fölemelő és az alávaló mozzanatok, a heroizmus és az opportunizmus.

Fotó: Bánhalmi János

Sajátos földrajzi és történelmi körülményeink úgy hozták magukkal, hogy a régi világ vereségét követő társadalmi és politikai átalakulást végrehajtó poitikai vezetés — a többi voluntarista hibához hasonlóan — történelemszemléletünket és egész nemzeti tudatunkat a szükségesnél radikálisabb mértékben, ráadásul egyik napról a másikra próbálta átalakítani. Még csak kezdtek elkészülni az új, demokratikus szellemű tankönyvek, amikor helyükbe hirtelen a Sztálin és Rákosi nevével és a személyi kultusz jellegzetességeivel fémjelzett brosúrák léptek. Míg korábban a kelleténél nagyobb büszkeséggel néztünk vissza történelmünkre, most ellenkező előjelet kapott minden és majdnem mindenki, az ezeréves dicsőségből ezeréves „elnyomás, szolgasor" lett, a Duna-medencében vindikált vezető szerepből kárhozatos sovinizmus, a jogosnak érzett területi revíziós politikából az utolsó fasiszta csatlós megalázó szerepe. A szükséges kijózanodáson messze túlmenő történelmi önlefokozást a „haladó hagyományok" sokszor mesterkélt és mesterséges kultusza aligha enyhíthette, hiszen az oázisok nem változtatják meg a sivatag összképét. Márpedig az ötvenes évek tankönyvei (de helyenként az újabbak is), a 180-fokos fordulatra kényszerített régi tanárok egy része, a leegyszerűsített, sematikus világképet és nemzetképet kapó új tanárnemzedék jelentős hányada, s a napi publicisztika a sivatagképet hirdette, sokszor még akkor is, amikor történetírásunk a 60-as évektől mindinkább a múlt árnyalt, kiegyensúlyozott ábrázolására tért át, a politikai vezetés helyeslésétől kísérve. A nem fordulatnak, inkább korrekciónak nevezhető irányváltozás rövid távon kétségtelenül a nemzeti tudat, a nemzeti önértékelés újabb zavarainak vált a forrásává, így jött létre az az állapot, amit Hanák Péter „viszonylagos nemzettudat"-nak, a helyzetünk, szerepünk, jövőnk körüli bizonytalanság érzésének nevez. Nem teszik könnyebbé a tisztulást a szomszédságból érkező hírek sem, amelyek sokfelé a nemzeti érzelmek egészségtelen túlburjánzását és a többségi nemzet ezzel járó türelmetlenségét jelzik, mind félreérthetetlenebbül, márpedig ezek hazai reakciója törvényszerű, de nem mindig az optimális.

Mit jelent hát magyarnak lenni a történelem oldaláról nézve? Szerintem mindenekelőtt annak a sorsnak az elfogadását, vállalását, amelynek születésünkkel részesei lettünk, annak a nemzetnek a vállalását, amelyhez őseink a történelem valamelyik pillanatában „értelem, parancs, sors, szándék, alkalom" hatására csatlakoztak, amelynek a nyelvétől és kultúrájától már akkor sem tudnánk elválni, ha akarnánk. Szerintem örökölt történelmünk egészében véve szép, nyugodtan, sőt büszkén vállalható. Változatos, színes, mint maga a természet, „zivataros", tele fölemelő példákkal, lesújtó tragédiákkal, de ezek közé csöndes, békés, építő szakaszok vegyülnek, nyugalmat hozva a megpróbáltatások után. A természetnek velejárója a szépet kísérő sár, piszok és mocsok, és ez is akad bőven történelmünkben, de aligha mondhatjuk, hogy más népek múltja makulátlanabb. Nincs is értelme történelmünket másokéhoz viszonyítani, méricskélni: mindenkié egyedi, sajátos, jóban és rosszban gazdag, s mindenki számára a magáé a legfontosabb. Kétségtelenül nagy érdem, nagy teljesítmény, hogy a magyarság ezen a szélfútta helyen, nehéz évszázadokon át megmaradt, az anyagi, társadalmi és szellemi fejlődés elég magas szintjére jutott, találmányokkal, alkotásokkal, nemegyszer példájával is hozzájárult Európa és a világ jobb arculatához. Nem kell szégyellnünk múltunkat, nem kell kesereg-nünk a régi és újabb vereségeken, amikért sokszor nem is magunk voltunk a felelősök, és persze bűnbakokat sem kell keresnünk vétkeinkért. Még a legtragikusabb eseményekben, a legnagyobb nemzeti tévedések közepette is találunk érdemes tetteket, enyhítő körülményeket, jóvátevő mozzanatokat — és a legegyszerűbb pillanatokban is történtek félrelépések. Elveszített szabadságharcainkban mennyi hősiesség és mennyi ritka józanság is volt; az osztályelnyomás összképét milyen fölvilágosult elmék, hány emberséges úr és jobbító igyekezetű politikus enyhíti; a vallási és nemzeti türelmetlenség sötétségébe az egyenjogúság és a tolerancia milyen hirdetői világítanak be; a zsarnoki, néptől idegen politikával szemben hány ellenálló és mártír tiltakozott. Történelmünket nem a vádoló ügyész, nem a kényeztető szülő, nem a mindenáron fölmentést erőltető prókátor, s nem a panegirikoszt író, fizetett tollnok szemével kell látnunk, hanem az olyan gyermekével, aki, ha sok tekintetben meg is haladta az előző nemzedékeket, mégis szerető tisztelettel és megértéssel nézi a szülők és ősök teljesítményét, a gyarlóságokkal együtt, mert tudja, hogy nem volt könnyű dolguk.

Az *Új Forrás* című folyóiratban 1979—1980-ban színvonalas, sok fontos gondolatot napvilágra hozó vita zajlott le a nemzet és érték viszonyáról. Az egyik hozzászólás derűlátó optimizmusának jogosultságát vitatva Szegedy—Maszák Mihály és Szörényi László hangsúlyozta, hogy nem elég, ha a jövő magyarsága csupán jól táplált, „civilizált" lakosság lesz, aki csak a diszkózene iránt érdeklődik, világviszonylatban élen jár az alkoholfogyasztásban, kényelemből nem vállal utódokat, a hiányzó javakat lopás és korrupció útján igyekszik megszerezni. Még sorolhatnánk a nemzettudat zavaraival és hiányosságaival is összefüggő elszomorító jelenségeket, hozzátéve, hogy végül az ilyen nemzet sok tagja perspektívátlanságában a statisztika szerint lassan nemzeti sajátosságunknak számító öngyilkosságba menekül. Ilyen körülmények között nem meglepő, ha — Köteles Pálnak a *Mozgó Világ* 1981. februári számában megjelent cikke szerint — ifjúságunk jelentős része „nem érez felelősséget saját népe sorsáért, a magyarságot csak állapotnak tekinti", s közömbösen pesszimista az iránt, hogy 2500-ban lesz-e még Magyarország, magyarság. Márpedig az, hogy ez a nép és ország megéri-e a 2500., vagy akár a 2000. esztendőt, s hogy milyen létszámban, milyen fizikai és szellemi állapotban, milyen társadalomban, az alapvetően tőlünk, az egymást követő nemzedékek akaratától, minőségétől függ — ugyanattól, amitől az egész világ jövője függ. Sok olyan körülmény fogja meghatározni hazánk és a világ sorsát, amit közvetlenül nem befolyásolhatunk, de mindennek az alapfeltétele a mi megmaradási szándékunk. Ehhez vállalnunk kell a múltat, a jelent és a jövőt, azt a hazát, melyben Kossuth szavaival „nemcsak a jelen röppenő percét, de a változhatlan múltat, s a közelgő jövőt is szeretnünk kell". Tudnunk és hinnünk kell, hogy van értelme e nemzet létének is. Egy bizonyos, ha ezt nem tesszük, akkor a magyar „a jövőnek nem lehet mestere".

Jeszenszky Géza

Az alkotószabadság rendszerének tapasztalatai

Az alkotószabadság rendszerének tapasztalatait a közelmúltban tűzte napirendre a rektori tanács, a személyzeti osztályvezető *Somogyi Béláné* előterjesztése alapján.

Egyetemünk — 1974 szeptember 1-től kezdődően — az oktatók részére *4 évenként féléves alkotói-önképzési szabadságot* biztosít, melynek célja az, hogy optimális lehetőséget nyújtsunk a rendszeresen, folyamatosan végzett kutatómunka eredményeinek összefoglalására, tudományos értekezés, publikáció megírására, illetve bizonyos fokú szakmai, nyelvi, módszertani ismeretek megszerzésére.

Az oktatók 50 százaléka

A bevezetés óta eltelt időszak tapasztalatait összességében pozitívan értékelhetjük. Az eltelt közel *8 év alatt oktatóink mintegy 50 százaléka élt e lehetőséggel.* Az alkotószabadság tényleges értékét felismerve ma már olyan tanszékek is élnek e lehetőséggel, amelyek a kezdeti időszakban — részben sajátos tanszéki problémák miatt részben idegenkedve e rendszer bevezetésétől — nem tudták azt munkatársaik részére biztosítani. Az alkotószabadságot igénybe vevők között *minden oktatói fokozat képviselve volt, többségük azonban az adjunktusok közül került ki.* Az oktatási feladatok alóli mentesítés kedvező feltételt biztosít az elmélyült kutatómunkához, az eredményes önképzéshez. Az alkotószabadság egyéni munkatervét a tanszék vezetője hagyja jóvá. *Helyes kezdeményezésnek* bizonyult az a gyakorlat, *hogy a tanszéki kollektíva vitatja meg a munkatervet és értékeli annak teljesítését.* Az alkotószabadság felhasználása igen sokrétű kutatómunka céljából történt. Tudományos fokozat megszerzése, könyvek, tananyagok, cikkek, tanulmányok, jegyzetek elkészítése, nyelvvizsgák bizonyították annak eredményességét. Kedvező tapasztalat a kereskedelmi karon, hogy sok esetben a kitűzött feladatokon túl cikk, vagy résztanulmány jelent meg az adott, vagy esetleg más témából. További kedvező tapasztalatot jelentett az is, amikor élve az előírások adta lehetőséggel *rendkívüli esetekben a tervezett sorrendtől eltérően is biztosítottuk a szabadságot.* (Pl. szülés után, a gyermekgondozási szabadságot, valamint hosszabb társadalmi, illetve állami funkciót követően.)

A kedvező tapasztalatok ellenére még *nem mondhatjuk el, hogy a tanszékeink egyenletesen és rendszeresen élnek ezzel a lehetőséggel.* Különböző okok miatt még nem sikerült az igénybevétel feltételeit minden esetben biztosítani.

Problémát jelent több esetben egy-egy tárgynak túlságosan egy oktatóra épülése, így a helyettesítési „megoldhatatlansága". Ilyen esetekben *kísérletet kell tenni* az adott témában jól-felkészült *külső munkatársak bevonására,* hiszen a feltételek biztosításának *egyik módja az óradíjkeret esetleges átcsoportosítása lehet.* Ennek megvalósításához azonban *tervszerű előkészítő munkára van szükség, a tanszékeknek egy-két éves szabadságolási ütemtervvel kell rendelkezni.*

Gondot jelent továbbá egyes tanszékeken az alkotószabadságot igénybe vevő oktató és a tanszéki feladatok összehangolásának hiánya is. Figyelembe véve a félévenként eltérő oktatási terheléseket elsősorban arra kell törekedni, hogy *az alkotószabadságok igénybevétele* lehetőség szerint — természetesen a szabadságot igénylő oktató érdekeinek szem előtt tartásával — *a kevesebb oktatási feladatot jelentő félévben történjék,* ez megkönnyíti a tanszék helyettesítéssel járó gondjait is.

Fokozottabb kontroll kell

Előfordul — különösen az előkészítő jellegű kutatómunkák esetében — hogy az eredmény a szabadság befejezését követően csak bizonyos idő után jelenik meg. Ez elsősorban olyan esetekben gyakori, ahol a munkaterv a fokozat megszervezéséhez szükséges adatgyűjtést, irodalomfeldolgozást, anyagrendezést tartalmaz.

A *Nyelvi Intézetben* pl. felvetődött az a gondolat, hogy *a* jövőben *csak akkor kellene teljeskörű alkotószabadságot biztosítani, ha az eredeti tudományos elképzelésen alapszik,* önálló szellemi munka. Esetükben egyszerűbb tananyagírás, szerkesztés órakedvezménnyel megoldható.

A szabadság hasznosítása általában olyan esetekben a leghatékonyabb, amikor egy konkrét kutatási feladat előkészítését követően a munka folyamatos időt igényel, összegező és megfogalmazó tevékenységre fordítható az idő. Ehhez minden tanszéki és egyéb feladat ellátása alóli mentesítés szükséges. Ez pedig *különösen gondot jelenthet az egyetem társadalmi életben aktívan közreműködő oktatóink esetében, amikor féléves időtartamra a társadalmi funkció alóli mentesítést is meg kell oldani.*

Néhány esetben előfordult, hogy különböző okok miatt nem teljesült az alkotószabadság idejére tervezett feladat megvalósítása. Komoly és indokolt okok mellett (betegség, családi okok stb.) az is *tapasztalható, hogy kellő indok nélkül maradt el a teljesítés.* Az ilyen esetek elkerülésének a tanszékvezetők és a tanszéki kollektívák következetes számonkérő munkájára egyik biztosítékát jelentheti. *Szélesebb körű társadalmi kontroll lehetősége és szükségessége is felmerült.* Egyik *ilyen lehetőség a Közgazdászban évenként tájékoztató jelleggel közölni az alkotószabadságon részt vett oktatók eredményeit és a következő év szabadságolási tervét.*

Minden oktatónak biztosítani

Összességében — a problémák ellenére — az alkotószabadság intézménye bevált. Nem okozott fennakadást a tanszék munkájában, nem jelentette külön anyagi eszközök felhasználásának igényét. A rektori tanács úgy értékeli, hogy a jövőben törekedni kell arra, hogy e kedvező lehetőséget tanszékeink egyenletesebben használják ki, következetesebb vezetői munkával minden oktató számára biztosítsák az igénybevétel feltételeit.

Somogyi Béláné
személyzeti oszt. vez.

VERSORSZÁG

A jövőt be kell vallani

Újra három költő arcélét villantjuk fel, három költőét, akik nem sokban hasonlítanak egymásra, de akiknek vonásaiban mégis találunk valami közöset, valami magunkra hasonlító szépet.

Kovács István — ki „történésznek költő, költőnek viszont történész", talán épp ezért ír annyit a történelemről —, az Elérhetetlen föld antológia alkotóközössége tagjaként robbant be az irodalmi köztudatba. Mielőtt bele is szürkült volna, új kötetében, melynek címe

Ördöglakat

(Szépirodalmi, 1982.), ismét rábukkanhatunk néhány kirobbanó gondolatra, versre, a sok szürkébb között.

Kirobbanó versei pedig a kopárra gyalult, sír- és szóemlékeiben letarolt múlt helyén épülgető kidekorált, május hajnali jövőtlen jelen ellen lázítanak.

Miért lázít? Mert „fullaszt a drótra fűzött éljen! Megőszült források vizén aranyhajt guzsalyoz az ág Elfúj majd minden lobogót e síroktól huzatos világ". Pedig — emlékezik indulásukra, indulásunkra — „voltunk egyszer a bibliás emberteremtő ige Most üres szobák visszhangjain csapódik torkomnak a szó".

Lázít a fullasztó szobamélyről is, reménytelenül! „Mert ott ahol a gondolatok süllyesztői az égig érnek" — él (sajnos a valóból vett) képzavarral — „jelszavak abroncsa marad csak". „Idegek szögesdrótjain túl a szemgödrök betiporva" — idézi a „kultusz éveit", s gyermekéveit —, „A legkisebb fiú... föltarisznyázva várja, hogy kisüljön a hit hamujában a pogácsa."

És kisülhet a hitnek csak hamujában is! „Csak énekeljenek mibennünk kiket kiirtott az idő gazul" — írja Történelem című versében, a történelem lényegeként! Talán kisülhet még, de „megindulnak a gyalugépek, tarolva élőkről arcot, holtakról síremléket. Mert zászlókkal kitömhető bábu az ember. A tapsütésre, lám, orron-szájon dől a selyem" — írja Nádas Péterhez.

És átkokkal felérő számvetése, melyet Kelet-Közép-Európára kiált, a Beolvadás című vers: „Előbb a regölést, aztán a regét Előbb a földet aztán az otthont Előbb az iskolát aztán a nyelvet Előbb a fejfát aztán a hitet Előbb a jövőt aztán a múltat és mindezt egyszerre: jelen időben."

Azzal is számot kell vetni, ha szobamélyben is, amivel nem szoktunk. Amivel számot vetve az eredmény mínusz.

Zs. Nagy Lajos a második költő, a szlovákiai (zsélyi születésű) Zs. Nagy Lajos, akinek válogatott kötete, a

Cudar elégia

(Madách kiadó, Pozsony, 1981.) szintén számvetés a világgal s magával; számvetés, de fanyarabb, elégikusabb, komolykodás nélkül cudarul komoly.

Híres versében, melynek sokatmondó címe Csehszlovákiai magyar költő fohásza az Úrhoz, írja: „Uram, világítsd meg a mi elménk, teremts nekünk minisztereket, hóhányókat..., szabadíts meg bennünket a fülcsengéstől, a fülcimparángatástól és nyelvátültetéstől... tekints parasztjaidra, Uram, nyakig földbe dugva, mint a hagyma, nem teremnek csak száraz szitkokat... Légy jó szívvel hozzánk, Uram, kerítünk néked égő csipkebokrot, amelyből tündöklő kegyelmed minket is verhet most és örökkön-örökké Ámen". Fohász, bár ebben a mai „Purgatóriumban" „tűrhető tüzekben pörkölődünk; angyalaink bocsánatkérő arccal ütlegelnek..., tépik ki a nyelvünk. Fájdalmunk... mézédes, fürtös szitkokat terem".

„Könnyen romló vágyainkat" — analizál — „is megszórjuk szalicillal. Kissé keserűvé érett szerelmünket megdunsztoljuk, s felrakjuk a legfelső polcokra. Gondolatainkat kimagvazzuk, átnyomkodjuk finom szitákon, s déli harangszóig főni hagyjuk". És a Beszámolóban: „Dicsérjetek meg, jól megszerveztem a tavaszt, a kollektív rügyfakadást, a szilvafavirágzás-versenyt. A tervezett tavaszi illat minősége is nagyszerű, s a kitűzött határidőre fakad a fű. Csupán az emberek körül vannak még hiányosságok!"

És miért vannak az emberek körül hiányosságok? Zs. Nagy emlékezik: „A sajtóban akkor oldottuk meg a lakáskérdést, szerkesztőségi asztalokon, állomások büdös lócáin aludtam" ... És „ülnek a költők egyedül konyakos kupicák közt... csodálkoznak a lányokon, íme vannak még lányok... ülnek a költők egyedül... döbbenten látják... az esthajnalcsillag is ott tündököl még ahol *akkor* nemrég".

Na de azóta! „Nem kell hidak alatt hálnom, csatangolnom a szélben... Dicsértessél! Van kenyerem, munkám, ha akarnám borom is lenne... Teljes vagy Huszadik Század, akár költőid árvasága."

Teljes vagy, csak közben „a hó az mindent beborít, önzetlenül tisztára mossa a sok pocsolyát... tolvajok áruló nyomát, álnok szerelmek tanújelét".

Ezután a teljesség után Zs. Nagy korhangulatot tükrözve írhatja: „Ne csodálkozzatok, ha letérdelek Közöny-isten előtt! Évezredek óta nélkülem csináltok mindent: megkérdezésem nélkül, beleegyezésem nélkül." És ma már ott tartunk, hogy „hangulataimat ma már rézből, esetleg bronzból öntik, harangzúgásban élek, mint a zsélyi bolond sekrestyés... ebből a fotelból a Jón-tenger hullámaira látok... ebből a fotelból a moszkvai metróba csak szemvillanásnyi az út... ebből a fotelból már felkelni se tudnék... nem húz ki belőle sem a sok útszéli abrakadabra, sem a krisztusi pózban ágálók gyülevész serege".

„Nem találom az oltalmamra bízott ünnepi egeket tengereket szárazföldeket" — összegez Zs. Nagy, és néhány szép versben mégicsak arra jut: „Legyen erőtök telicsacsogni az erdőt szerelemmel"!

A harmadik költő, Molnos Lajos, akinek kötetét, a

Megtalált ősz

címűt (Dacia kiadó, Kolozsvár-Napoca, 1982.) a kezünkben tartjuk, néha a giccshatárig, szemérmetlenül szentimentálisan hűséges földjéhez, néha azonban nagyon szépen is igaza van! „Elég is volna már, elég a szóból, az örökkön-örökké *kimondhatóból!* Mind súlyos kövek vízfenékről: káromlásból, megfoszló hitből, torokszorító néma jajból buggyanna már fel a szánkra, csendben avagy kiabálva, kit csak mindig, mindig letagadtunk, elhallgattunk! ... Jaj csak egyszer, legalább csak egyszer buggyanna fel ajkainkra, míg nem késő!"

„Hát *most* legalább *most* ha csak pár pillanatra is érkezzünk haza ebbe az egyetlen anyaméh-tiszta zugba, amelyet összeszorított fogakkal őriztünk és menekítettünk át fagymarta időkön is aszályos kín-nyarakon is szépapáink szépapái óta... várnak ránk... hát érkezzünk haza lelkünk zsoltár-tiszta zugába szaporodó sírjaink közé faggató-nagy csendjébe a hitnek s minden ki nem mondott igaz szavunknak!"

„Kit hitével áldott meg a nép amelyből büszkén vétetett teremtő gonddal őrködjön az a szülőföld felett mert köréje gyűlnek egyszer, mind akik voltak a számonkérő-szigorú holtak s *a jövőt nékik be kell vallani!*"

Ugyanis „A megtett út könyörtelenül szembejön velem"!

Három költő, három magatartás. Nemes indulatok, de egyőjük sem tud a verskatedrális-építkezés magasabb lépcsőire hágni. Idejük sincs, annyi a bizalom, a felelősség rajtuk, értünk. Három költő, művük egésszé még összeállhat.

És ha mégsem? Molnos írja, könyvében témáját körbejárva: „Késő? Még nem! Az örökkön-örökké kimondandóból: ELÉG SOSE VOLT A TISZTA SZÓBÓL!"

B. Kiss Tamás

Könnyű kiskabátban

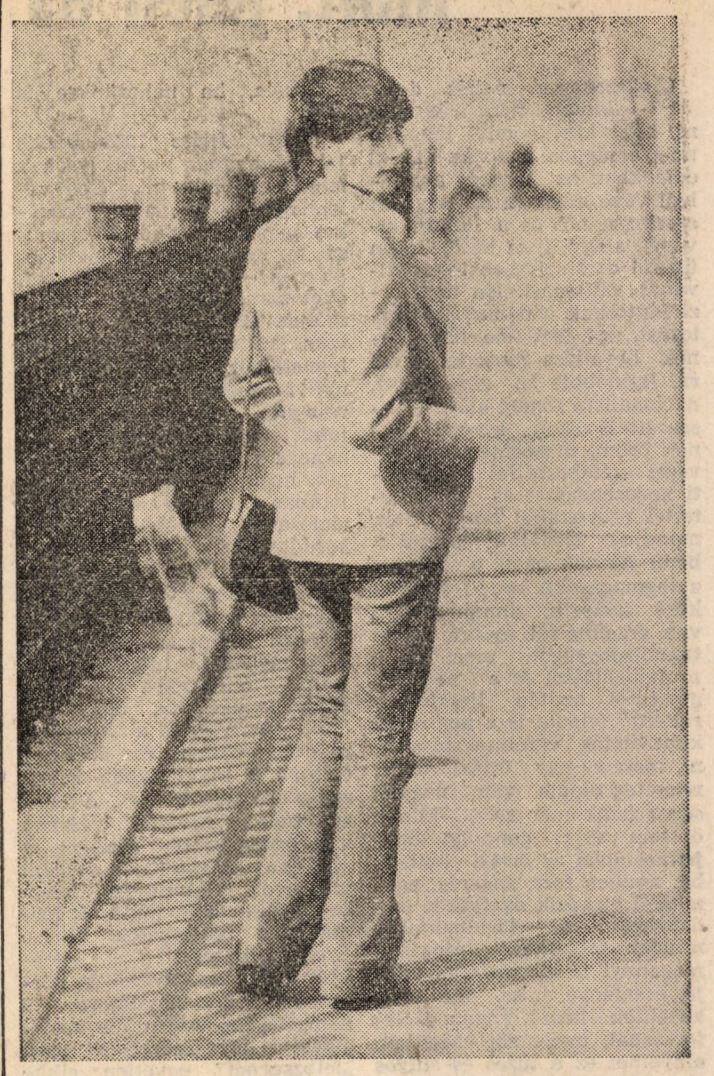

Fotó: Simonyi Tamás

A MÚZEUMBAN

Ezt nézze, ez egy Chagall-kép. Tudja ez nagyon híres. Ötvenezer dollárért vette a múzeum, és Chagall erre azt nyilatkozta, hogy ajándékba adta a magyaroknak. Tudja, ennek nagyon nagy az értéke, mert az amerikaiak a csillagokig dicsőítik. Látja, azt mondják, sok képen szerepel a szamármotívum. Az amerikaiaknál nagyon felkapott. Mikor orosz csoport volt itt, mutattam nekik, hogy ő is ott született. Látja, ide van írva. Nem ismerték. Aztán mondtam nekik, hogy most burzsuj. Erre nagyon mérgesek lettek, az egyik még a levegőbe is rúgott. Nagyon hamar mérgesek lesznek erre a szóra, hogy burzsuj... Mások meg csak ámuldoznak, hogy Magyarországon is van Chagall-kép. Nagyon oda vannak érte...

Tudja a régi főnököm alatt minden nap más teremben voltunk. Odafenn ismerek minden ecsetvonást. Már harminc éve itt vagyok. Bizony mikor ide kerültünk, nehéz idők voltak. Akkor örültünk a munkának, meg az ötszáz forintos fizetésnek... A háború után nehéz idők voltak. Akkor még volt kiállítás a rombolásokról is. Voltak fényképek. Én láttam mikor még a bombáktól beszakított termekben ilyen mint a karom, ilyen vastag jégcsapok lógtak. Én még emlékszem. Aztán valahová eltették azokat a fotókat... Most már emelkedtek a fizetések. Nyugdíjasként két hétre ezer forint. De hát mi ma száz forint? Egy bevásárlás. Emlékszem mikor a férjemmel kilencven fillérért vettünk zsírt. Az még Horthy alatt volt. Aztán jöttek a millpengők. Akkor meg a piacon ruháskosárba rakták a kofák a pénzt. Minden nap kevesebb lett az értéke... De most is. Hogy mi lesz? Nem is tudom...

— glmb —

György barát

Hatalomra vágyó, gátlásokat nem ismerő férfi" — így jellemezte Fráter Györgyöt Nemeskürty István, az Önfia vágta sebét című könyvében. Tisztelői azonban zseniális reálpolitikusnak tartják. Szegfű Gyula, az ötkötetes Magyar történetben így ír róla: „Egyenes, kemény, kérlelhetetlen ember volt, aki a politikájából is „lelkiismereti kérdést csinált."

Az őt ábrázoló képek ugyancsak ellentmondóak. Az egyik sovány aszkétának mutatja, míg a másikon elhízott szerzetes. Jellemén, cselekedetein — úgy látszik — nemcsak kortársai, hanem az újabb idők történészei sem tudnak eligazodni. Igaz, a kutatók mentségére szolgál, hogy sokkal több anyaggal rendelkeznek személyéről, semhogy egyéniségét idealizálni vagy sémába foglalni lehetne. György barát rejtélyes alakja tehát ma is izgató.

Ki is volt ez a különös ember? 1482. első felében született, tehát 500 évvel ezelőtt. Horvát volt, és egyben magyar is. Hogy lehet ez? A kérdés kulcsa: Szent István-i gondolat. Ez az elmélet volt a középkori Magyarország eszményi alapja. A Szent István-i gondolat értelmében a magyar szó — vagy ahogy akkor mondták Hungarus — nem egy etnikai csoportot, hanem a Kárpát-medencében élő összes népet jelölte. Ez az eszme tehát az itt élő népek összefogását, egymásra utaltságát fejezte ki. Olyan jelző volt, mint ma az amerikai vagy a brit. Ilyen elvi alapon lehetett a román születésű Hunyadi János magyar kormányzó. Így vált nemzeti királyunkká a szlovák származású Zápolya János. Nincs tehát ellentmondás György barát horvát származása és magyar lelkisége között.

Huszonnyolc éves korában határozta el, hogy egyházi pályára lép. Belépett a pálos rendbe, amely az egyetlen magyar alapítású rend. A zárda magányába temetkezett, és olvasással töltötte napjait. Egyszer azonban minden megváltozott. János király Budáról vonulva, épp az ő apátságában szállt meg. Itt ismerkedett meg György baráttal, kinek műveltsége szinte lehengerelte a királyt. És ettől kezdve pályája üstökösszerűen emelkedett. Kezdetben az udvar pénzügyeivel foglalkozott Az épphogy csurgadozó királyi bevételeket kereskedelmi ügyletekkel gyarapította. Korának ipari minisztere volt. A gazdasági téren elért sikerei következtében az ország második tekintélye lett. János király utolsó óráinak is tanúja volt. A haldokló uralkodó rábízta csecsemő fiát, és ő esküvel fogadta, hogy nem fogja azt elhagyni. János halála után esküjéhez híven egyetlen politikai indítéka volt a csecsemőkirály érdekeinek megvédése. Itt a váradi béke mutatta az utat, melyet járnia kellett. János király fiának az ország Habsburgoknak történő átadásáért régi Zápolya-birtokkomplexum járt a váradi feltételek szerint. Ha Ferdinánd osztrák király megadja neki amivel tartozik, Fráter György rögtön átadta volna az országrészt, melynek hatalmát a haldokló király megbízásából vette a kezébe. Ferdinánd azonban nem teljesítette korábbi ígéreteit. György barát így nem adhatta át Budát, de átadta Szolimánnak, akivel szemben teljesen kiszolgáltatott volt.

Buda elvesztése után az özvegy királynéval és a csecsemő királyfival János Zsigmonddal Erdélybe költözött, ahol ismét megerősítette pozícióit. Néhány év múltán már kezében volt a váradi püspökség és az erdélyi várak nagy része. Szavára hallgattak a tiszántúli vármegyék, melyeknek nemességét bármikor bevezethette Erdélybe. Az önálló kormányszervek kiépítésével — tudtán kívül — a független erdélyi fejedelemség alapjait rakta le. Az egységes magyar állameszme volt cselekedeteinek mozgató rugója. Erdély megszerzése e nagy célnak volt eszköze. A kivitelező Ferdinánd lett volna. Az ő koronája alatt képzelte el a három részre szakadt ország újraegyesítését. György barát bármely pillanatban kész volt a keleti részek és Erdély átadására, ha Ferdinándtól elegendő haderőt várhatott Szolimán bosszúálló hadjáratának kivédésére. Erdélyt tehát az ütőképes habsburg seregek megérkezéséig kellett tartani. Ennek egyetlen módja a szultánnak fizetett adó volt. A törökök barátjává azonban sosem vált. Hűségnyilatkozatait Ferdinánd felé őszintén, Szolimánnak alakoskodva tette meg. Kortársai azonban nem értették taktikázó, kiváló politikáját. Sokan árulónak tartották.

Az idő a barátot igazolta. 1549-ben úgy látszott, megvalósul a nagy terv, vagyis az ország újraegyesítése. Ekkor született meg a nyírbátori egyezmény, amely kimondta Erdély és a keleti részek Ferdinándnak történő átadását. Zápolya fia János Zsigmond egy sziléziai hercegségért, és évi 25 ezer aranyért lemondott a trónról, és így az ország jogilag is egyesült. György barát joggal tekinthette befejezettnek életművét.

Az immár Magyarországhoz tartozó Erdély védelmére Castaldo vezetésével habsburg seregek érkeztek. A kulcsfontosságú várakat könnyedén vették birtokba. A törökökkel fenntartott kapcsolatai miatt azonban a barát továbbra is gyanús maradt. Habsburg hadak vezetői a csuhás kezében levő sakkfiguráknak érezték magukat. Személyének súlya lidércnyomásként nehezedett rájuk. A kortársak bizonytalanságát gróf Nádasdinak, a magyar seregek parancsnokának Ferdinándhoz írt levele fejezi ki a legjobban. „Már valóságos félbolond vagyok és egyáltalán nem ismerem ki magam. Mi itt mindnyájan a barát kezében vagyunk, az ő hatalmától függ életünk és halálunk." Ebben a hangulatban kért és kapott Castaldo Ferdinándtól engedélyt, hogyha a barát hűtlensége kiderül, úgy járjon el, ahogy azt az ország és az alattvalók érdeke megkívánja. A halálos ítélet ezzel megszületett, már csak bizonyíték kellett. Erre sem kellett sokat várni. Lippa felszabadítása után a barát szabad elvonulást engedett a bennszorult Ulemán pasának. Ezzel a barátságos gesztussal a további török támadásokat akarta elkerülni. Ugyanakkor Castaldo az árulás legfényesebb bizonyítékát látta e taktikus lépésben, és meggyilkolása mellett döntött. A szörnyű bűn teljes ódiumát azonban nem merte vállalni. A tett végrehajtását egy spanyol, olasz tisztekből álló különítményre bízta.

A keleti és a nyugati országrész egyesítése Fráter György műve volt, és a gyilkosság végrehajtása után kiderült, hogy a merénylő tőre a barát testén át az egységes Magyarországot is átjárta.

Az egyedül maradt Castaldo képtelen volt Erdély megtartására. A törökök ellentámadása 150 évre biztosította az ország három részre szakadását.

Stark Tamás

TARKÓ

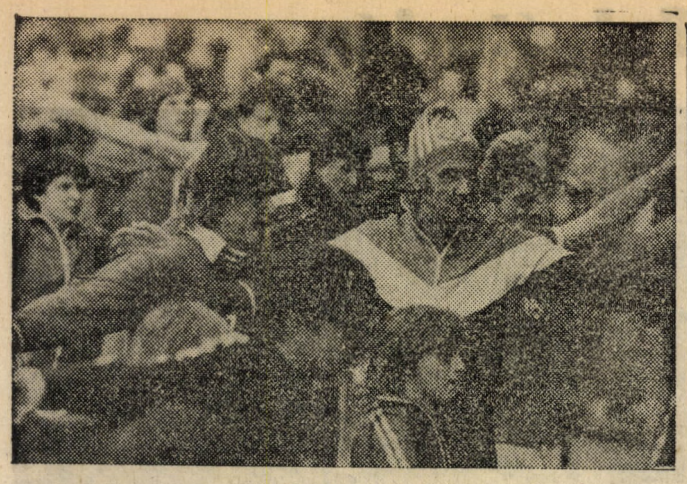

Fut(ott) a Pest

Harminc év az egyetemen

Bora Gyula 30 éve oktat egyetemünkön, a gazdaságföldrajz tanszéken.

Egyik kollégája szerint jó előadó, közvetlen és baráti szellemű, nemkülönben segítőkész a hallgatókkal is. Különös éreklődéssel fordul a társadalomtudományok felé.

— Kezdetben erősen technikai beállítottságú voltam — mndja Bora Gyula —, később kezdtem vonzódni a társadalmi kérdésekhez.

Gyömrőn született 1928-ban.

— Amikor felvettek a közgázra, nem nagyon tudtam még körvonalazni, hogy ki is a közgazdász. Nagyon szép és jól hangzó programok voltak akkoriban, így például az iparosítás, a szövetkezetesítés, valamint a szocializmus más társadalmi, gazdasági problémáinak megoldása, amelyek nagyon érdekeltek. Talán ezért is jelentkeztem a közgázra. A külkereskedelmi szakot végeztem el. Annak idején Markos György volt a földrajz tanszék vezetője, s ő indított el egy szakköri foglalkozást. Később ez önálló szak lett. Nagyon szerettem ezeket az órákat, s örömömre bent is maradhattam a tanszéken.

Az ipar földrajzi problémáival, az ipartelepítéssel kezdtem foglalkozni a tanszéken belüli szakosítás, munkamegosztás következtében. Ez választott feladatom volt. De aztán, mivel bejártam Gyömrőről, azt gondolták, úgy is jól ismerem a témát — megbíztak a közlekedés tanulmányozásával. Később foglalkoztam a nagyvárosi fejlődéssel, az utóbbi időben pedig a környezetvédelemmel. Jelenleg a Balaton-kutatás közgazdasági tervén dolgozom.

A harminc év alatt volt szakszervezeti elnök (1961—65) és a kereskedelmi kar dékánhelyettese is (1975—78). Széleskörű nemzetközi ismerettsége van, ami a jelenlegi funkciójából is adódik. Tagja, 1980 óta titkára, a nemzetközi földrajzi unió iparföldrajzi bizottságának. Megbízása négy évre szól. A bizottság ipartelepítéssel, illetve az ipar globális proglémáival foglalkozik.

Most dolgozik a nagydoktori értekezésén, amelynek témájául a nagyvárosi iparfejlődés problémáit választotta.

Arról beszél, hogy az egyetemek mai napig nem válhattak komoly kutatóbázissá, pedig nagy szükség lenne rá. Úgyszintén fontosnak tartja a kutatási atmoszféra megújulását.

Szót ejtünk még arról, hogy az oktatás és a kutatás egymást nem nélkülözheti, s azt sem mulasztja el megjegyezni, hogy a tanár-diák kapcsolat ma már nem olyan jó, mint régebben volt. Úgy tudom egyébként, megkeresik őt ügyes-bajos dolgaikkal a hallgatók, és nem is utasítja el őket. Mint ahogy beszélgetésünk alatt is bekopogtatott egy srác dolgozata iránt érdeklődve, s őt sem intézte el egy kurta mondattal.

Bora Gyula nemrégiben vette át a Munka Érdemrend bronz fokozatát.

B. L.

Ifjúsági nagygyűlés a kerületben

A KISZ negyedszázados évfordulóján

Huszonöt éve alakult meg a KISZ. Ebből az alkalomból ifjúsági nagygyűlésen emlékeztek meg a fiatalok az évfordulóról. Az ünnepséget március 18-án, a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolán tartották, a IX. kerületi KISZ-bizottság és a főiskola szervezésében. A meghívottak között ott voltak a régi KISZ-esek, ifjúsági szervezetünk alapító tagjai, akik közül többen fontos szerepet töltenek be társadalmunk párt- és állam vezetésében.

Ballabás László, a IX. kerületi KISZ-bizottság titkára ünnepi beszédében visszaidézte az elmúlt negyedszázad eseményeit a KISZ mozgalmi tevékenységének tükrében. Hangsúlyozta, hogy a mozgalom résztvevői számára nemcsak felejthetetlen élményeket, hanem ma is hasznosítható tapasztalatokat jelent ez az időszak. Hiszen azok, akik 1957-ben alapító tagjai voltak a KISZ-nek, ma is köztünk vannak, részesei a mozgalmi munkának.

A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes Központi Bizottsága 1957. március 11-én határozatot hozott a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség megalakulására vonatkozóan. Az ifjúsági mozgalom akkori állapotát tekintve szükségesnek látszott a magyar ifjúság egységének megtermtése, a fiatalok kommunista nevelésének elősegítése, és a párt utánpótlásának biztosítása érdekében létrehozni a KISZ-t. Mint az köztudott, a határozatot követően 1957. március 21-én, az Erkel Színház épületében bontott zászlót a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség.

A kerületek fiataljai már 1957. februárjában hozzáfogtak az egységes ifjúsági szövetség szervezésének nehéz feladatához. Az elsők között voltak az Egyesített Tiszti Iskola, a Budapesti Húsipari Vállalat, a Lámpagyár, a Közgazdaságtudományi Egyetem fiataljai, ahol a DIVSZ volt aktivistái, fiatal párttagok és a szocializmushoz hű fiatalok egyesített erővel, aktív politikai meggyőző munkával nyerték meg a fiatalokat.

Nem volt könnyű munka. Le kellett győzni a kezdeti bizalmatlanságot, egy-egy KISZ-alapszervezet létrehozása komoly harcot követelt; aktív politikai munkát.

Csakhamar azonban kitüntek az eredmények, megmutatva a szocialista eszmeiség erejét, a magyar fiatalok 170 ezer fős tömege gyülekezett a párt zászlaja alá.

A sikeres szervezési munka után következett a tettek ideje: 1958 nyarán az országos mozgalomhoz csatlakozva a kerületi fiatalok százai vettek részt a Hanság lecsapolásában, ott voltak az első építőtáborokban, az árvíz utáni helyreállítási munkákban. Összefogtak a kerület fejlesztéséért, tettekkel bizonyították a Ferencvárosért, fővárosunkért, a szocialista Magyarországért érzett felelősségüket. 1960-ban került sor az „Ifjúság a szocializmusért" mozgalom bevezetésére, azután az alapszervezeti munka megerősítésére összpontosította a KISZ az erejét. 1966-ban rendezték meg először a forradalmi ifjúsági napokat. 1970-ben az MSZMP ifjúságpolitikai határozatot hozott a mozgalom továbbfejlesztéséért.

A KISZ negyedszázados története bizonyítja, hogy a megkezdett út helyesnek bizonyult. A mai fiatalok feladata, hogy változatlan szellemben folytassák az elődök munkáját. Az ifjúsági mozgalom történetét ma mi írjuk. Rajtunk múlik, hogy utódaink is úgy emlékeznek-e a nyolcvanas évek fiataljaira, ifjúkommunistáira, ahogy mi emlékezünk a KISZ alapítóira."

Az ünnepség második részében került sor a kitüntetések átadására.

Körmendy

Valóság és gondolat – avagy hogyan szervezzünk békemenetet

A Közgáz Klubközlöny április végi száma közölt egy cikket Gondolat és valóság címen, amit a műszakis Kátéből vett át. Ebben olvashattunk arról, hogyan nem valósult meg a hivatalos szervek akadályai miatt az a békemenet, amit az ELTE bölcsészkarán határozott el az ifjúsági parlament.

Izgalommal teli érdeklődéssel olvastam a cikket, s gondolom, sokan voltunk így. Hiszen az, hogy egyes kérdésekben az utcán is demonstrálhatjuk véleményünket, nemcsak a nyilvánosság növelésének egyik lépése, hanem — lévén félig-meddig tiltott gyümölcs — igazi intellektuális izgalmat kelt. Az ember az önigazolás örömét érzi, amikor arról olvas a cikkben, hogy mennyire nem tudta magávalragadni a közönséget a KISZ KB szervezte nagygyűlés műsora.

Ugyanakkor elgondolkodtató, hogy az aláírás nélküli cikk szerint más egyetemek és karok is csatlakoztak a felhíváshoz. Aki ott volt a közgáz ifjúsági parlamentjén, tudja, hogy ez NEM IGAZ. Hasonlóan történt ez máshol is. Részben attól a megdöbbenéstől ragadok tollat, hogy erre senki sem reagált, részben, mert több tény ami árnyalná a képet, nem szerepel az írásban.

Amikor a bölcsész ifjúsági parlamenten fölvetődött a békedemonstráció gondolata, a jelen volt KISZ-vezetők joggal érezték, hogy evvel a jó ötlettel nekik kellett volna előállni. Nahalka István, az egyetem KISZ-titkára azonnal fölajánlotta a segítséget a szervezéshez. Az ötlet fölvetői ezt elhárították, amivel a felfokozott légkörű ifjúsági parlament egyetértett.

Sokan emlékezünk a tavalyi politikai tanácskozásra (a BEFŐT-re), ahol a vita egyik kritikus pontján Márkus Péter, a bölcsész KISZ-titkár elmondta, hogy ők már eddig is együttműködtek KISZ-en kívüli csoportokkal. (Ha ez nem lett volna igaz, úgy azonnal jött volna a cáfolat.) Az egyetemi KISZ-bizottság mindvégig támogatta ezt az együttműködési politikát. Ennek fényében látható, hogy itt nemcsak jórészt jogos bizalmatlanságról van szó, hanem a KISZ-től való elzárkózástól.

Mindehhez álljon itt néhány mondat a ‚Felhívásból', amit a szervező csoport adott ki: „A célok tisztasága érdekében ügyelünk a spontán társadalmi jelleg megőrzésére. Számítunk a hivatalos szervek támogatására is." És a záradék: „Amennyiben kezdeményezésünket a felhívásban foglaltaktól eltérően használják fel, vagy a szervezést kisajátítják, a szervező csoport automatikusan felosztlik, a tagok közös nyilatkozatban határolják el magukat a történtektől."

A felvonulást engedélyező szervek (mint már tudjuk, ez minden államban a BM hatásköre) természetes kötelessége merlegelni, vajon nem fajul-e el az akció. (Nemcsak az 56-os emlékek miatt). Ugyanakkor a szervezők nyíltan elhatárolták magukat a nem „spontán társadalmi jelleg"-et képviselőktől. Ezek után nem remélhették komolyan, hogy hivatalos támogatást, illetve engedélyt kapnak ahhoz az eleddig példa nélküli megmozduláshoz. De ha nem is maradunk a mai realitásoknál, akkor is tudniuk kell, hogy még egy reformfolyamatban sem viselhet el egy politikai struktúra hirtelen változásokat. Egy reformfolyamatot, egy politikai nyitást segíteni elveink iránt nagy felelősséget követel. S aki ezt elrontja, az vagy nem érzi a felelősséget, vagy mást akar.

Epilógus: A cikk megjelenése után mindannyian láthattuk a kézzel festett plakátokat, amelyek május 9-re a ságváris gimnazisták által szervezett békemenetre invitáltak.

Gulyás Mihály
V. évf. mat. közgáz szakos

A CARL FREUDENBERT (WEINHEIM) VÁLLALATNÁL TÖLTÖTT AIESEC SZAKMAI GYAKORLAT NÉHÁNY VONÁSA.

Gyakorlaton egy világcégnél

A Freudenberg Vállalkozási csoport hagyományokban gazdag, kiterjedt leányvállalati hálózattal rendelkező világcég. Termelési programjuk sokoldalú. Mindenekelőtt félkésztermékeket gyártanak továbbfeldolgozásra vagy beépítésre kész alkatrészeket. Pl: műszerfalat, tömítéseket, az autóipar számára, bőr és műbőr cikkeket, műszaki textíliákat, műpadlóbevonatokat, kozmetikai félkésztermékeket, és készítményeket, hóláncot poliuretánból stb. A modern ipari társadalom árukínálatának igen széles skáláján mozognak.

Carl Johann Freudenbert 1849-ben alapított bőrműhelye állandó fejlesztésorientált vállalatvezetés alatt vált mára az egész világot behálózó birodalommá. Ismert, bejegyzett védjegyeik pl. a SIMMSRING-tömítések, VILEDA háztartási törlők. LADY ESTHER kozmetikai készítmények.

Gyakorlatomat a SIMRIT önálló elszámoló egységnél töltöttem. Éves forgalmuk kb. 800 M DM. 7000 foglalkoztatottjukból 4000 külföldön dolgozik. A külföldi érdekeltségek (változó százalékos részesedéssel) Brazíliában, Mexikóban, az USA-ban, Angliában, Franciaországban, Japánban üzemelnek. Eladási hálózatuk az egész világra kiterjed. Termékeik — preciziós tömítések, membránok, O-gyűrűk, Simmering-tömítések, lehúzók stb. — nagy fontosságú, a laikus és átlagfogyasztó számára „láthatatlan és érdektelen" részek. Nagyfokú a függés az autóipartól, ahová fő szállítók.

E termék mind anyag mind technikai funkcionális oldalról kiváló műszaki gárdával van biztosítva, eladási oldalról pedig kiterjedt tanácsadó szolgálattal, mely révén közvetlen kapcsolat alakult ki a vevőkkel, a vevők problémáiról első kézből informáltak. Mérnök-üzletembereik nem tömítéseket, hanem problémamegoldásokat adnak el a vásárlónak.

Konzulensem egy vezető beosztású marketinggel foglalkozó úr volt. Egy adott termékcsoport marketing mix elemeit fogta össze és irányította, koncepciókat dolgozott ki. Munkámmal a „keze alá dolgoztam" ami kiértékelések készítését jelentette pl: forgalomalakulás termékcsoportok és eladási egységek szerint, termék-átalakulásokról grafikonok készítése stb. Ezen „tisztviselői" munkák elvégzésén kívül alkalmam volt tevékenységében tágabban megismerni a vállalatot. Napokat tölthettem más osztályokon így tervezőknél, piackutatóknál, hirdetési osztályon, szocialista országokkal foglalkozó exportosztályon.

A következőkben egy téma helyett, apró konkrét, megjegyzéseket, véleményeket kívánok leírni. Mozaikok, mégis a szakmai gyakorlat mindennapjait — megítélésem szerint fontos részét — jelentették. Talán leírva sem haszontalanok.

Példa a piacról:

— A félkésztermékek, precíziós alkatrészek piaca ugyan különbözik a fogyasztási cikkek piacától, de sok tekintetben, eszköztárban közeledik. Előfeltétel és természetes elvárás, hogy a technikai rész kifogástalan legyen, de a piacon a technikust — vásárlót — befolyásolni kell. Ha az alkatrész pl. piros az egyhangú szürke helyett, egy lépést tettünk afelé, hogy termékünket a többi kínált terméktől megkülönböztessük, s nőjön az esély, hogy a vevő tőlünk fog vásárolni.

Egy itthon olvasott példa:

„Hazai szállító hiányában olyan látszólag egyszerű feladatot sem tudott mindmáig megoldani a vállalat, hogy a járműgyártásban bevett gyakorlatnak megfelelően, különböző színű huzalokat szereljen be a kocsiba. Így a különböző funkciójú huzalokat címkékkel kell egymástól megkülönböztetni." H. V. G. 1980. november 8.

Ha a vevő problémáját saját termékkel nem tudja megoldani, ajánlom a versenytárs termékeit. Komolynak tűnik a vevő szemében, emlékezni fog és legközelebb visszajön ismét. Ezen a piacon a bizalom elsőrangú tényező, piaci részesedést növel. A vevőnek meg kell mondani, hogy amit keres, amire szüksége van, azt hol találja — ez is egyfajta kiszolgálás. A vevő visszatér érdeklődni, vásárolni. Az üzletet csak az adott pillanatban nem csinálták meg, de meg fogják csinálni bizonyosan.

Hogyan viszonyulnak a keleti országokkal történő kereskedelem elmélyítésére pl. kooperáció?

Első számú kérdés a bürokratizmus, azaz a befektetett idő és energia nem éri meg számukra a mélyebb együttműködést. Számos más területen tevékenykednek, s a keleti piacon a direkt üzleten kívül erőiket nem akarják lekötni. A kooperációt egyszerű áruval történő visszafizetéses ügyletnek tekintik, s nem akarják, hogy az együttműködés áruval legyen finanszírozva, mert saját, nagy kapacitásaik vannak, eladási nehézségek keletkezhetnek, a kooperáció rontja a saját foglalkoztatást. Ha együttműködnének, olyan formát választanának csak, ahol többségi részesedésük van, ahol nyomást lehet gyakorolni az üzletmenetre, akaratukat érvényesíteni tudják. Másrészt félelem van olyan „központi intézkedésektől" melyek az ő szemükben a termelékenységet rontják és részben tehetetlenek ellene, pl. költségcsökkentés nem lehetséges létszámcsökkentéssel.

Raktározás:

A SIMRIT 7000 különböző alkatrészt tart raktáron, katalógusukból választva azonnali szállításra. 60 000 különféle alkatrész gyártására vannak felszerszámozva. Áruk a megbízható, állandó és magas minőség, szállítási határidők betartásával stb. átlag 40 százalékkal magasabb mint a konkurrencia árai.

Minőség: Egy 300 fős termelőüzemben minden második munkás a minőség ellenőrzésére, védelmére van beállítva. Minden részmunkafolyamat után kontroll következik. A minőséget nem szortírozzák, hanem termelik.

Stratégia:

A keleti piacokon az ár jobban előtérbe kerül a kemény valutaszűkösség miatt. Kihasználják, ha elegendő információ áll rendelkezésükre az előadók versenyeztetését

Sokszor jön a kérés, hogy szívesen vásárolnának különböző vevők 2. osztályú árut. Ez azért lehetetlen, mert nincs ilyen, tekintve, hogy a márkanév fontosabb mint az üzlet által kínált haszon.

Rossz gazdasági szituációban legfontosabb a bizonyított ármunka, hogy a munkatárs jó és hasznos tevékenységét dokumentálni tudja, mivel a dolgozónak a vállalat kemény korlátokat szab. Dekonjunktúrában pedig az első lépés a belső üzemi szervezet újraszervezése, költségcsökkentés, racionalizálás. A munkatársnak bizonyítani kell tudni, hogy tevékenységével költséget csökkent.

Faliújság:

A termelésben a faliújságokon mindenütt megtalálható az üzem elnyert szerződései és a betegségiállomány-grafikonok egymásra kopírozva. A munkást is tájékoztatják gazdasági helyzetükről, így az indetifikációt, üzemhez tartozás érzését erősíthetik. Megfigyelhető, hogy jó üzeletmenetkor a munkások bátrabban iratják ki magukat az orvossal, míg szerződésszám-csökkenéskor az emberek munkahelyüket védik elsősorban, „nem mernek" olyan bátran betegállományba menni. Tehát a betegállományban levők arányát elsősorban a gazdasági szituáció szabályozza, másodsorban az influenzajárvány.

Kreatív gondolkodás:

A gondolkodást senki és semmi más nem végezheti el helyettük, de úgy tartják, hogy vannak eszközfeltételei, melyek segíthetik a gondolatok pontosabb megfogalmazódását, mások számára érthetővé tételét. A tágas irodákban hatalmas felületű mosható mágnestáblák vannak, faliújságok műanyaghabból, melyek színekben is harmonikusak. Irodatechnikai eszközökkel maximálisan ellátottak. A közösségi gondolkodás „eszközfeltételei" adva vannak. Nem kényelmes fotelokban és sötét szobákban gondolkoznak, hanem színekkel, mozgatással, dinamizmussal teli, végsőkig formatervezett környezetben. Már piszkozatban is igényesen és tisztán dolgoznak.

Egy problémának csak a megfelelő talajra kell zuhannia, hogy ott kibontsák, megoldják, becsomagolják, és a vevőnek mint érvekkel felruházott árut felkínálják. Munkájuk értelme a kereskeletteremtés és ezáltal árnövelés.

Japán managerszemlélet:

Nem arról van szó, hogy még egyszer megállapítsuk, hogy a szomszéd kertjében zöldebb a fű, sokkal inkább, hogy a miénk is zöld lehet, mert sok feltétel már ehhez adva van, nagyrészt tőlünk függ, s a mi embereink is értenek hozzá valamit.

Patyi Sándor

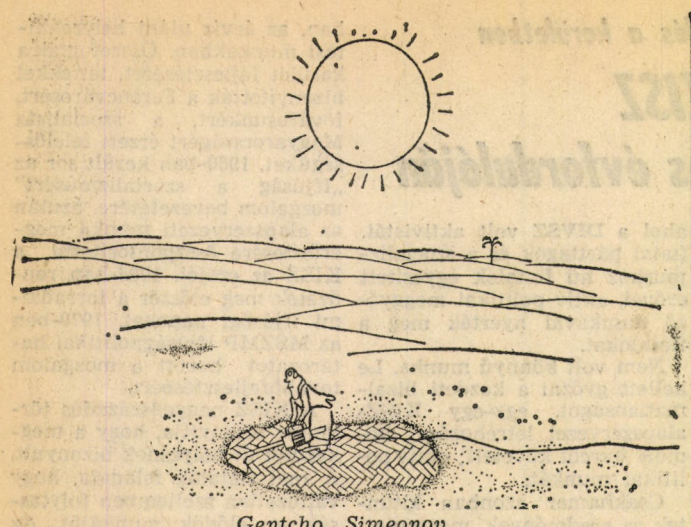

Gentcho Simeonov

Rumencic Dragan

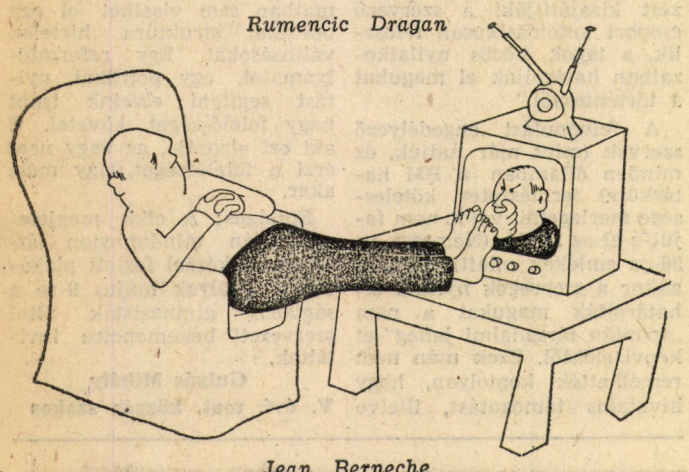

Jean Berneche

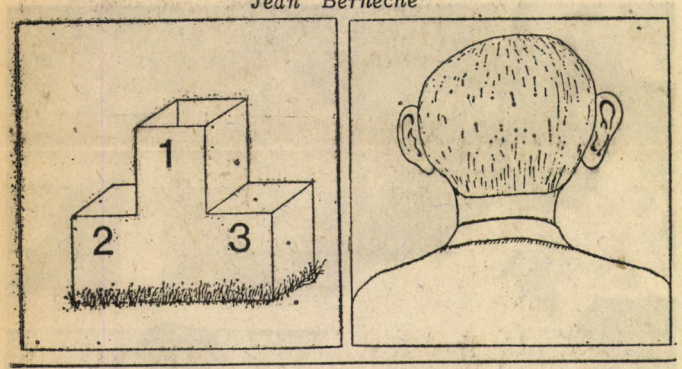

EFOTT-váró Salgótarján

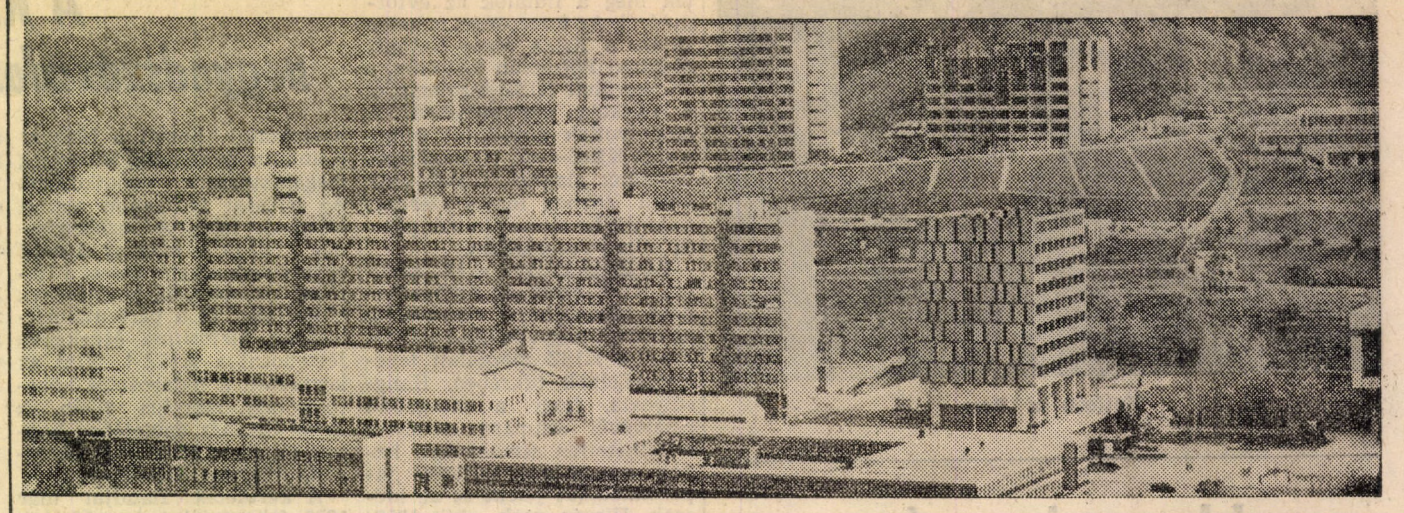

A KISZ Központi Bizottsága, a Művelődésügyi Minisztérium és az Állami Ifjúsági Bizottság megbízásával az egyetemisták, főiskolások VII. országos turisztikai találkozójára 1982. augusztus 19—23. között Salgótarjánban kerül sor.

(Bevezető, mely a lírát nem nélkülözheti.)

Ott, ahol a Pécskő, a Karancs, a Kálvária dombjai összeölelkeznek, s völgybe fut a hegyek lába, terül el, él, lélegzik a város. A város, amelyről a lokálpatrióta elfogultság nélkül szólni nem tud, hiszen aki e bölcsőben született, cseperedett emberré, végigkísérte a település állandó változását, fejlődését, magáénak érez minden követ, minden darabka földet. A gazda büszkeségével szemléli az égnek törő, karcsú betonházakat, a modern üzletsorokat, az életet, a gazdagságot magukba hordozó, dübörgő gyárakat.

(Visszapillantó a múltba)

Félre a pátosszal! Induljunk barangolni, csavarogni Salgótarján utcáin! Ám mielőtt belefeledkeznél a látnivalókba, tudnod kell egyet, s mást a régmúlt időkről. A múltról, amelyre felépült a jelen. Tudnod kell, hogy Salgótarjánt az „egy utca" városának, „kenyeretlen" Tarjánnak nevezték. Az emberek életét meghatározta a földszintes házak, még földszintesebb nyomora. A tűzhelygyár, az acélgyár, a palacküveggyár részvényesei sokszor zárták be kapuikat a munkavállalók előtt, sok embert taszítottak a bizonytalanságba. A gyötrelem, a nyomor szülte dac, később az egyre jobban tudatosodó ellenállás, párosulva az új szellemiséget hordozó ideológiával kovácsolta eggyé a nyomorgókat, és kapta a város a jelzőt: Vörös Tarján.

(Építészet, amely stílussá vált)

Az idegen vonattal, vagy autóbusszal érkezvén, azonnal a város szívében, a centrumban találja magát. Az Európa-hírű városközpontban, a Karancs Szálló, a megyei művelődési központ és az IBUSZ-székház alkotta téren. Az UNESCO városfejlesztési bizottsága itt megtartott ülésén példaként említette azt az építészetet, amely már stílussá vált. Valóban csoda, ahogy a csupaüveg, betonépítmények szétfeszítették a hegyeket, a házak felkapaszkodtak a dombokra.

Salgótarján. Az idén hatvanadik születésnapját ünneplő fiatal város — a fiatalok városa. Nézz szét a téren, az utcákon, lépj be a nyitott ajtókon, s akkor láthatod, hogyan él nálunk az új nemzedék! A hagyományokat őrző középiskolák mellett gyökeret eresztett itt a Számviteli Főiskola, az új telepítésű, modern gyárak vonzzák az értelmiségieket, távoli vidékekről is.

(Vendégvárás — hideg zuhannyal)

A tini-korosztály kedvelt szórakozóhelye a központi ifjúsági klub, környékén állandó a népvándorlás. A TIT-székházban az értelmiség talál hasznos kikapcsolódást, a színházat szomjazók a vendégtársulatok előadásait láthatják, mert a szárnypróbálgatások ellenére, Salgótarjánnak még nincs önálló színháza. De van fedett uszodája és sportcsarnoka, igaz máris kinőtte magát.

Az idegenforgalomra sem panaszkodhatunk, hiszen a várost körülölelő csodálatos természeti környezet, Somoskő és Salgó vára, ahol Petőfi is barangolt, mágnesként vonzza a turistákat.

S ha már a város határain túl bolyongunk, kukkantsunk be a Tó-strand és a kemping környékére, ahol augusztusban másik „város" épül majd — lakói pedig a VII. EFOTT résztvevői lesznek. Készül a város a diáksereg fogadására, gazdag programmal kíván kedveskedni az ideérkezőknek. Azt is jó előre tudni, hogy strandunk vize felér egy hideg zuhannyal, ám reméljük kárpótolja ezt a meleg fogadtatás.

(ria)

Étkezési szokásainkról

Ha már étkezési szokásokról beszélünk, az a megfigyelésem, hogy a reggelit, amikor a gyomor nyálkahártyája pihent és az emésztés is a legjobb, a legtöbb családban elhanyagolják. Rendesen az utolsó pillanatban kelnek fel az emberek, kapkodnak, esetleg felhörpintenek egy feketét, majd szaladnak a munkába. Talán még rá is gyújtanak.

Azt tanácsolom, hogy a reggeli nyugodt elfogyasztása érdekében fél órával korábban keljünk fel. Készítsük el este a reggelihez szükséges vegyes élelmet, amibe a legnagyobb változatosságot vigyük bele. Szalonna, margarin, felvágottak, tojás, méz, lekvár, tej, tejeskávé, tea, kenyér között válogathatunk. És nyugodtan, ne kapkodva reggelizzünk! Az emésztés már a rágás során képződő nyállal kezdődik.

Délben az üzemi ebéd nem terheli meg senkinek a gyomrát, viszont annál nagyobb veszedelmet rejt magában az utóbbi időben egyre inkább szokássá vált bőséges vacsora. Munka után együtt a család, nekiülnek a szénhidrátokban, zsírban gazdag, fehérjékben, ásványi sókban, vitaminokban sokszor szegény vacsorához, majd következik a tele gyomor okozta megelégedés. Odaülnek a televízió elé vagy a heverőn elnyúlva újságot olvasnak.

Az ilyen bő vacsora, s az azt követő mozgásszegénység következménye aztán a sok kövér ember s a cukorbetegek számának növekedése. Tanácsom tehát az, hogy a vacsora legyen táplálkozásunkban a legkalóriaszegényebb. Sajtokhoz, túróhoz, tojáshoz, felvágottakhoz kenyér helyett télen savanyúkáposztát, cékla, uborkát, almát, tavasszal retket, hagymát, zöldsalátát, karalábét, nyáron és ősszel paprikát és a még nem cukros, félig érett paradicsomot együk. Édes gyümölcsöket elsősorban reggeli és ebéd után fogyasszunk, ne vacsorára.

Az a tapasztalatom, hogy igazságtalanok vagyunk az olcsó és A vitaminban gazdag sárgarépával szemben. Hibás az, amikor valaki csak egyfajta nyers főzelékfélét vagy gyümölcsöt fogyaszt. Például egyes iskolákban divatos manapság az almaklub. Egy kiadós rágás (sárgarépa, karalábé) felér egy elnagyolt fogmosással, különösen, ha utána szájat is öblítünk. A lefekvés előtti fogmosás azonban elengedhetetlen, de a szájban maradt fogkrémet és a fogakról lesúrolt ételmaradékot ezúttal se felejtsük el szájöblítéssel eltávolítani.

Kollégiumok, laktanyák, családi közösségek egyik megbetegedése a cérnagiliszta-fertőződés. A szénhidrátok, a bukta, a kifli, a tortafélék, a fagylalt, a mákos, diós, lekvár tészták, melyek kedveltebbek mint a főzelékek, jó talajul szolgálnak a cérnagiliszták szaporodásához. Ezek mind savanyítják a beleket, a béllakó cérnagiliszta pedig jól érzi magát a savanyú közegben. A főzelékek, gyümölcsök ezzel szemben lúgosítanak.

Meg kell említenünk, hogy milyen káros az utóbbi években túlzásba vitt feketekávéfogyasztás hazánkban. A tea sok fluort tartalmaz, ami gátolja a fogszuvasodást, ezért egészségesebb feketekávé helyett teát inni. Isszák is Európa északi népei, a japánok, az indusok, a kínaiak, csak mi estünk át a tea helyett az erős feketekávé-fogyasztásra.

Tanácsaim biztosítják a jó közérzetet mind a szellemi, mind a fizikai munkához. Igaza van annak a bölcs mondásnak, mely szerint „reggelizzél mint egy király, ebédelj mint egy polgár, vacsorázz mint egy koldus."

Bak Mihály dr.

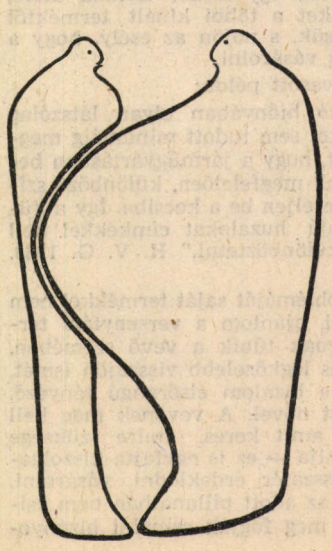

A 85. születésnap

A munkásság és a pártmozgalom kiemelkedő festőjének özvegyét, Dési Huber Istvánnét köszöntötte 85. születésnapja alkalmából az MSZMP IX. kerületi Bizottsága és a Pedagógus Szakszervezet Központi Vezetősége.

Hosszú évtizedes kiemelkedő pedagógusi és szakszervezeti mozgalomban végzett tevékenységéért a „Szakszervezeti Munkáért" kitüntetés arany fokozatát kapta. Munkája elismerése alkalmából születésnapján a kerületi Tanács, a KISZ kerületi Bizottsága, a Hazafias Népfront kerületi vezetősége, valamint vállalatok és intézmények képviselői is tisztelgő látogatást tettek otthonában.

A Pedagógus Szakszervezet Központi Vezetősége nevében Kósáné Kovács Magda, a vezetőség titkára köszöntötte az ünnepeltet. Köszönetet mondott az áldozatos, fáradhatatlen pedagógusmunkáért mindazok nevében, akik a múlt értékeit becsülni és a jövőért küzdeni Stefi nénitől tanultak. Hiszen egy pedagógusnak számtalan élete van, mert tovább él mindazokban, akiket valaha tanított. Különösen így van ez akkor, ha a pedagógus nem csupán a diplomája jogán lett azzá, hanem pedagógus a szó igazi értelmében, aki kommunista hite, embersége, műveltsége kincseit osztja szét fiatalok és idősek között.

A további évekhez nagyon jó egészséget kívánva átadta a kitüntetést az ünnepeltnek.

— Koppány —

Viszontválasz egy „illuzionistától"

Érdeklődéssel olvastam baráti válaszodat a Közlönyben, majd utána mélyen elgondolkodtam. Mivel nem sok „semmi" az, amiben egyetértünk, viszontválaszolok neked. (Azért nem a Klub Közlöny hasábjain, mert az az idén már nem jelenik meg többször.) Egy kicsit úgy éreztem, mintha magas lóról beszéltél volna. A sok mindent megélt, sokat tapasztalt bölcs, aki kioktatja a kis naiv tudatlant. S mindezek mellé még kicsit kiégett ember benyomását is keltetted bennem. Mire alapozom mindezt? Nézzük csak sorjában. Szerinted illúzió elvárni a kulbtól, hogy színvonalas műsorai legyenek kultúrált körülmények között; hogy a diákparlament, küldöttgyűlés ne csak egy kiüresedett forma legyen, hogy a pg tankönyv legalább érthető legyen, stb. Ezek szerint intézményesítsük az igénytelenséget?! Legyünk olyanok, mint a kaktusz? (Tüskések, magunkba zárkózók, tűrjük el a szellemi aszályt, s néhányórás szirombontás után hullajtsuk el a virágainkat? Írjuk ki az egyetem falaira, az egy sz.r, ide csak az jöjjön, akinek igényszintje a béka ama nemesebb testrésze alatt van? Ha Te az igényességet „illuzionizmusnak" nevezed, hát én azt vállalom. Kinyilatkoztatod továbbá, hogy „bizonyos társadalmi ismeretek birtokában" ezt az elvárást nem lehet jogosnak tekinteni. Nem nevezed meg, mik azok a bizonyos ismeretek. Csak beszélsz róluk, mintegy mellékesen. Ugyis mondhatnám, hogy mitizálod, rajtunk kívül álló, megváltoztathatatlan hatalomként tünteted fel azt, ami az akadályokat képezi. Ez nagyon veszélyes! (És torzult értékrendszerre utal!) Ezek után több sem kell majd az átlag egyetemistának hiszen ezek ellen az akadályok ellen ő nem tehet semmit. Vagy legalábbis azt fogja hinni. Pedig lehet, hogy ezek az akadályok csak azáltal léteznek, hogy vannak, akik azt mondják, ez létezik, s vannak, akik ezt el is hiszik. S ha létezik is, nem biztos, hogy olyan nagy, mint amilyennek mondják. Aztán meg azt írod, az átlagegyetemista ösztönösen és bölcsen távoltartja magát e rendezvényektől, fórumoktól. Tehát az elenyésző kisebbség is jobban tenné, ha bedobná a törülközőt? Ha mindenki abbahagyja, majd akkor, és pont attól fog minden megjavulni? Ezt Te sem gondolhatod komolyan, kedves Anonymus. Hiszen tényleg fatális tévedés lenne azt hinni, hogy itt nem lehet és nem is érdemes csinálni semmit. Csak ama bizonyos „társadalmi ismereteid" után ez nekem cinikusnak tűnt. Mert valóban, alkotnunk kell. Nemes feladat. De ha az átlag egyetemista bölcsen lecsinálja az egészet, akkor soha nem fog sikerülni! Azt írod, meg lehet találni másban is, amit keresek. Valóban! Csak nem mindegy, hogy hol és miben! Mert meg lehet találni, mondjuk a sarki kocsmában, vagy a Rákóczi téren is... És az a példa, amit a Közlönyben leírtam, mégcsak nem is megdöbbentő, egyedi (sajnos). Hanem hétköznapi. És ez is hozzájárul ahhoz, hogy ott tartunk, ahol tartunk. Fulladjunk bele a saját közönyünkbe? Kíváncsi lennék rá, másoknak mi a véleménye a dologról.

Budai János

Teniszverseny végzősöknek

Június 15—17. között a Feneketlen-tavi teniszpályákon kerül megrendezésre első ízben a végzősök teniszbajnoksága. Nevezni június 1-ig lehet a Közgazdász szerkesztőségében naponta tíz és tizenöt óra között. A versenyen csak nem minősített végzős teniszezők indulhatnak. A nevezési díj 50 forint, ebből a díjakat fedezzük.

HÍREK

Fülei Szántó Endre az angol tanszék vezetője betegség miatt felmentését kérte a tanszékvezetői teendők ellátása alól — tájékoztatta az egyetemi tanácsot a rektor. Ideiglenesen Vörös Ferencet bízták meg a tanszékvezetői feladatokkal.

Csizmadia Ernő rektor az egyetemi tanácsülésen előterjesztést tett Sághy Vilmos címzetes egyetemi tanári kinevezésére. A tanács elfogadta az előterjesztést, amely a miniszterre vár.

TUDOMÁNYOS KONFERENCIA

Tudományos konferenciát rendez a tudományos szocializmus tanszék június 1-én, délelőtt 10 órai kezdettel a tanácsteremben.

A konferencia témája a társadalmi mozgalmak és tömegszervezetek helye és szerepe a szocialista politikai rendszerben. Az egyetemi érdeklődőkön kívül a szovjet, német, lengyel és csehszlovák egyetemek meghívott képviselői is részt vesznek a vitában.

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja

Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT

Szerkesztőség: 1093 Budapest IX., Dimitrov tér 8. Telefon: 174-548

Kiadó: Hírlapkiadó Vállalat Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.

Felelős kiadó: TILL IMRE igazgató

82—2387. Szikra Lapnyomda, HU ISSN 0230—7529

Budapest

Felelős vezető: CSÜNDES ZOLTÁN vezérigazgató